

Nr 141.

Ankom till riksdagens kansli den 4 juni 1936 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av riksdagens år 1935 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning för tiden 1 juli 1934—30 juni 1935.

(1:a avd.)

Statsutskottet, till vars förberedande behandling ovannämnda revisionsberättelse jämte de i anledning därav från vederbörande ämbetsverk och myndigheter till Kungl. Maj:t avgivna utlåtanden och förklaringar blivit hänvisad, får, efter tagen kännedom av dessa handlingar och inhämtande av för ärendenas utredning i övrigt erforderliga upplysningar, underställa riksdagens prövning de av revisorerna gjorda framställningar, som ansetts från utskottets sida påkalla yttrande; kommande utskottet därvid att följa den ordning, som blivit i revisionsberättelsen iakttagen.

1:o) **Ändring i instruktionen för riksdagens revisorer av stats-, banko- och riksgäldsverken.** Revisorerna hava under § 1 av sin berättelse till behandling upptagit frågan om ändring i gällande bestämmelser rörande skyldighet för verk och inrättningar att i och för deras räkenskapers granskning av riksdagens revisorer avgiva berättelser och räkenskapssammandrag (Del I sid. 2—12).

Enligt § 12 punkten b) i nu gällande instruktion för riksdagens revisorer, av Kungl. Maj:t kungjord den 22 maj 1925 (nr 144), skola revisorerna tillse, att dem i behörig ordning tillhandahållas de av de statskontoret samt av alla övriga vederbörande verk, myndigheter och inrättningar, i föreskriven ordning avgivna årsberättelser över tillståndet och styrelsen av de under deras förvaltning stående delar av statsverket.

I § 16 av samma instruktion föreskrives, bland annat, att den berättelse, som revisorerna skola upprätta över revisionen av statsverket, skall åtföljas av tabeller till jämförelse mellan statsinkomsternas beräknade och influtna belopp under revisionsåret samt mellan de i stat uppförda anslagen och de verkliga utgifterna för samma tid.

Berörda tabeller hava till avsevärd del utarbetats med ledning av från ve-
Bihang till riksdagens protokoll 1936. 6 saml. Nr 141.

derbörande verk och inrättningar inkommande särskilda räkenskapsammandrag.

Frågan om en begränsning av skyldigheten för statsunderstödda verk och inrättningar att årligen till revisorerna avlämna förvaltningsberättelser har på senare tid i olika sammanhang varit föremål för övervägande. Revisorerna, som redogjort för de i ärendet verkställda utredningarna, hava föreslagit, att ifrågavarande skyldighet bör avskaffas. Emellertid skulle, för den händelse berättelser avgivits jämlikt särskilt gällande föreskrifter, dessa berättelser tillhandahållas revisorerna. Revisorerna hava i enlighet härmed uppgjort förslag till ändring av § 12 i den för revisorerna gällande instruktionen.

Vad härefter angår de i det föregående omförmälda räkenskapsammandragen har i samband med den år 1934 beslutade omläggningen av riksstatens uppställning förutsatts, att det genom riksdagens revisorer hittills utarbetade tabellverket för framtiden skulle upphöra och ersättas av en av riksräkenskapsverket på grundval av riksbokföringen upprättad systematisk redovisning av statens utgifter. Även denna fråga har upptagits till behandling av 1935 års riksdagsrevisorer, varvid revisorerna framlagt förslag om ändring av § 16 i den för dem gällande instruktionen i syfte att borttaga den nuvarande skyldigheten för revisorerna att i sin berättelse meddela tabeller rörande statsverkets tillstånd och förvaltning.

Uti en till riksdagen den 28 februari 1936 avlåten proposition (nr 127) har Kungl. Maj:t under återopande av vid propositionen fogat utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag föreslagit riksdagen antaga ett vid samma statsrådsprotokoll fogat förslag till ändrad lydelse av §§ 12 och 16 i instruktionen för riksdagens revisorer av stats-, banko- och riksgäldsverken.

Departementschefen, som erinrat om vad revisorerna under förenämnda § 1 i sin berättelse anfört rörande ändringar i den för dem gällande instruktionen, har helt anslutit sig till revisorernas förslag härutinnan.

Utskottet.

Utskottet har icke funnit anledning till erinran mot vad revisorerna under förevarande paragraf hemställt liksom ej heller mot det av Kungl. Maj:t i anledning därav framlagda förslaget till ändring i instruktionen för riksdagens revisorer.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må besluta, att §§ 12 och 16 instruktionen för riksdagens revisorer av stats-, banko- och riksgäldsverken skola i härefter angivna delar hava följande ändrade lydelse:

§ 12.

Revisorerna skola tillse, att dem i behörig ordning tillhandahållas:

- a) de för — — — riket tillflutit;

b) av verk, myndigheter och inrättningar avgivna årsberättelser, så ock alla de kungl. brev, protokoll och handlingar på vilka nämnda räkenskaper och berättelser grunda sig.

§ 16.

Det må ankomma på revisorerna att i den berättelse, som de, jämlikt § 6 här ovan, skola upprätta över revisionen av statsverket, intaga eller vid berättelsen foga sådana tabeller och finansiella översikter, som revisorerna till belysande av statsverkets tillstånd och förvaltning finna erforderliga eller lämpliga.

Finna revisorerna — — — ämnet avgiva.

2:o) **Rekryteringskostnader vid försvarsväsendet.** Under försvarsdepartementet, § 5, hava revisorerna påtalat det nuvarande systemet med rekrytering av manskap med rekryteringsombud eller värvare (Del I sid. 18—23).

Revisorerna hava framhållit, att rekryteringen av fast anställt manskap för närvarande sker dels genom personlig anmälan av eller ansökning från anställningssökande och dels genom förmedling av värvare. De, som direkt ansöka om anställning, göra detta med eller utan förmedling av rekryteringsofficeren eller anställnings-(rekryterings-)kommissionen vid truppförbandet. Värvare, vilka förmedla militäranställning och som erhålla ersättning för varje genom deras förmedling antagen person, utgöras dels av s. k. yrkesvärvare och dels av tillfälliga värvare. Yrkesvärvare bedriva sin verksamhet mera affärsmässigt genom förmedlingsbyråer, vilka uppträda under visst firmanamn och annonsera sin verksamhet. Dessa arbeta som regel icke för något visst truppförband, utan förmedla anställningar vid praktiskt taget hela krigsmakten. Tillfälliga värvare utgöras i regel av anhöriga eller bekanta till den anställningssökande, vilka på ett eller annat sätt hava förbindelser med vederbörande truppförband. Från och med budgetåret 1934/1935 gäller i fråga om ersättning för värvning att, därest avtal om fast anställning förmedlats av person, som av vederbörande chef förordnats såsom rekryteringsombud, arvode med högst 20 kronor för varje förmedlad anställning må utgå.

Revisorerna hava uppmärksammat, att förmedling av anställning av fast manskap och skeppsgossar till huvudsaklig del sker genom tillfälliga värvare. I flera fall har vid sjöförsvaret värvararvode utbetalts till beställningshavare i aktiv tjänst samt till personer, som icke varit förordnade såsom rekryteringsombud. Enligt från socialstyrelsen inhämtade upplysningar har den offentliga arbetsförmedlingen anlåtats i ytterst ringa omfattning. Sålunda hava under de tio första månaderna av år 1935 genom sådan förmedling endast 19 platser blivit tillsatta.

Revisorerna hava vidare iakttagit, att truppförbandens annonsering rörande sin rekrytering skett var för sig. Därvid har förekommit, att i samma tidningsnummer införts annonser från olika truppförband, varigenom stats-

verket åsamkats onödiga kostnader. Även yrkesmässiga värvare annonsera rörande sin förmedlingsverksamhet över hela riket.

Revisorerna hava gjort följande allmänna uttalande:

Det synes revisorerna, att det hittills tillämpade systemet med värvare är en otidsenlig och föga tilltalande form för anställning av personal vid försvarsväsendet. På grund härav torde enligt revisorernas mening en förändring härutinnan vara påkallad.

Revisorerna vilja erinra därom, att Kungl. Maj:t genom brev den 3 september 1915 meddelat föreskrift, att för rekryteringen vid armén den offentliga arbetsförmedlingen skall anlitas i största möjliga omfattning. Socialstyrelsen, under vilken arbetsförmedlingsanstalterna i landet lyda, har också enligt vad revisorerna inhämtat uttalat, att den offentliga arbetsförmedlingens resurser borde utnyttjas på här ifrågasatt område. Tidigare har även framhållits, att avsevärda besparingar skulle kunna göras, om anskaffningen av rekryter för truppförbanden övertoges av de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna.

Revisorerna anse sig böra fästa uppmärksamheten på att statens bidrag till den offentliga arbetsförmedlingen under budgetåret 1934/1935 utgjorde i runt tal 286,000 kronor, medan statens årliga kostnader för densamma vid fullt utbyggd organisation i enlighet med beslut av 1935 års riksdag uppskattades till 1,800,000 kronor. Enligt revisorernas mening bör arbetsförmedlingen i sin nya organisation vara skickad att på ett tillfredsställande och för de arbetssökande betryggande sätt kunna lämna erforderligt biträde vid förmedlandet av anställning vid försvarsväsendet. Enligt vad revisorerna från socialstyrelsen inhämtat hava några svårigheter vid ordnandet av militärmanskapets anställning genom arbetsförmedlingen på grundval av ovan nämnda kungl. brev den 3 september 1915 icke uppkommit under de arbetslöshetsperioder, som förekommit. Rekryteringen av militärmanskapet, som efter anvisning från arbetsförmedlingsorganen sker genom med vederbörande militära myndighet uppgjort kontrakt och först efter särskild prövning, har nämligen genom hela sin karaktär ansetts vara väsentligen skild från sådan arbetsanställning inom olika yrken, som eljest äger rum med anlåtande av arbetsförmedlingsorganen.

Enligt revisorernas mening skulle rekryteringsombuden (värvarna) icke vidare hava någon särskild uppgift att fylla, och genom värvararvodenas avskaffande ävensom genom en mera planmässig annonsering torde en icke obetydlig besparing å rekryteringsanslagen kunna vinnas. För åstadkommande av den omläggning av formen för rekryteringen av manskap vid försvarsväsendet, som revisorerna sålunda ifrågasätta, påkallas emellertid en intim samverkan mellan å ena sidan de militära myndigheterna, särskilt de för handhavande av rekryteringen tillsatta organen, och å andra sidan arbetsförmedlingsanstalterna. Med hänsyn till vad här anförts anse revisorerna önskvärt, att de framförda synpunkterna upptagas till en ingående omprövning.

I detta sammanhang vilja revisorerna även ifrågasätta, huruvida utgifterna för försvarsväsendets centrala civilianställningsbyrå, vars uppgifter falla utanför den egentliga rekryteringsverksamheten, framdeles böra redovisas å rekryteringsanslagen.

Yttranden hava avgivits av chefen för generalstaben, chefen för marininstaben, flygstyrelsen, arméförvaltningens civila departement, marinförvaltningen, socialstyrelsen och försvarsväsendets centrala civilianställningsbyrå (Del II sid. 8—46).

I likhet med revisorerna och vissa av de i ärendet hörda myndigheterna är utskottet av den uppfattningen, att formerna för rekryteringen böra om-läggas, så att i nära samarbete med befintliga organ för arbetsförmedling en rationellare och mera tillfredsställande ordning härutinnan kommer till stånd. Dock har utskottet, med hänsyn till att i anledning av motionsvis gjord framställning såväl denna fråga som vissa andra därmed mer eller mindre sammanhängande spörsmål torde efter förslag från annat utskott bliva föremål för övervägande, allenast ansett sig nu böra vad sålunda förekommit för riksdagen

omförmåla.

3:o) **Trafikförsäkring å staten tillhöriga motorfordon.** Under kommunika-tionsdepartementet, § 11, hava revisorerna meddelat, att de verkställt under-sökning i vilken omfattning statens affärsdrivande verk taga och vidmakt-hålla trafikförsäkringar å dem tillhöriga motorfordon (Del I, sid. 53 och 54).

Revisorerna hava funnit, att av de affärsdrivande verken allenast järn-vägsstyrelsen icke försäkrat sådana statens järnvägar tillhöriga motorfordon, vilka falla inom bestämmelserna för gällande lag om trafikförsäkring å mo-torfordon, under det att generalpoststyrelsen, telegrafstyrelsen, vattenfalls-styrelsen och domänstyrelsen tagit trafikförsäkringar å sina motorfordon.

Efter att hava i en tabell belyst telegrafverkets kostnader m. m. för tra-fikförsäkring av motorfordon under åren 1932, 1933 och 1934 hava revi-sorerna gjort följande uttalande:

Anledningen till att staten befriats från skyldighet att trafikförsäkra mo-torfordon torde i första hand vara, att staten måste anses vara fullt veder-häftig för den skadeståndsplikt, som kan förorsakas genom dess motor-fordon. De av telegrafstyrelsen lämnade uppgifterna rörande trafikförsäk-ringen av telegrafverkets bilar giva emellertid vid handen, att de skadestånd, vederbörande försäkringsgivare under åren 1932, 1933 och 1934 utgivit för telegrafverket åliggande skadeståndsskyldighet, utgjort i medeltal allenast 43.5 procent av de utav telegrafstyrelsen för samma år erlagda premierna. Telegrafverket har sålunda under ifrågavarande år genom att hava sina mo-torfordon trafikförsäkrade fått vidkännas större kostnader än som skulle va-rit fallet, därest trafikförsäkring ej tagits. Visserligen kan ovan angivna re-sultat för telegrafverket icke läggas till grund för ett avgörande, huruvida det kan anses vara ekonomiskt fördelaktigt att hava staten tillhöriga motor-fordon trafikförsäkrade, men enligt revisorernas mening ligger det i sakens natur att så icke är förhållandet. Frånsett affärsverken har staten icke hel-ler — annat än i rena undantagsfall — brukat försäkra sin egendom. Vad sålunda förekommit hava revisorerna funnit vara av beskaffenhet att böra föranleda en närmare utredning, huruvida staten tillhöriga motorfordon över-huvud taget böra vara trafikförsäkrade.

Yttranden hava avgivits av generalpoststyrelsen, telegrafstyrelsen, vatten-fallsstyrelsen och domänstyrelsen (Del II, sid. 49—57), vilka samtliga utta-lat sig för att här ifrågavarande trafikförsäkring bibehålles.

Utskottet.

Jämväl utskottet finner den av revisorerna berörda frågan vara förtjänt av beaktande. Enligt vad utskottet emellertid inhämtat hava svenska järnvägs-mannaförbundets styrelse, statstjänarnas centralorganisation, försvarsverkens civila personals förbund samt telegraf- och telefonmannaförbundets styrelse i skrivelse till Kungl. Maj:t den 10 december 1935 hemställt att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder i syfte att vederbörande statsmyndigheter, som under sin förvaltning använda motorfordon, bemyndigas att trafikförsäkra ifrå-gavarande fordon för skada, åstadkommen å person och egendom. Den av revisorerna behandlade frågan kommer i anledning härav att bli föremål för Kungl. Maj:ts prövning. Utskottet har därför allenast velat vad i ärendet förekommit för riksdagen

omförmåla.

4:o) **Eftergifter i fråga om tekniska kraven å vägföretag.** Under kommu-nikationsdepartementet, § 13, hava revisorerna framställt vissa anmärkning-ar beträffande sättet för vägars sträckning och planering (Del I, sid. 58 och 59).

Revisorerna hava inledningsvis återgivit ett principuttalande av de år 1934 församlade statsrevisorerna, varav framginge, att revisorerna funnit, att vid ny- och omläggning av vissa vägar önskemålet om rak sträckning av vägen tillgodosetts utan tillräckligt hänsynstagande till upprätthållandet av kravet å sparsamhet med allmänna medel och med tillbörligt beaktande av det tra-fikbehov de olika vägarna avsåge att tjäna.

Revisorerna hava nu understrukit 1934 års revisorers uttalande och sam-tidigt anfört några fall, som belyste riktigheten av detta uttalande. Sålunda hava revisorerna omförmålt, att exempelvis vägsträckningen mellan Åkers-berga och Roslagskulla i Stockholms län utförts av statens arbetslöshetskom-mission för en kostnad av 705,700 kronor, medan ett av vederbörande väg-ingenjör uppgjort tidigare förslag, som allenast innebure en försiktig rätning av vägens kurvor samt mindre utjämningar av branta stigningar och som slutade på en beräknad kostnadssumma av 215,000 kronor, ej kommit till ut-förande.

Revisorerna hava gjort följande allmänna uttalande:

En tillämpning av sådana principer, som i de här relaterade fallen varit vägledande, kommer otvivelaktigt att medföra väsentligt högre utgifter för det allmänna än vad som krävts, därest ekonomiskt försiktigare ombygg-nadsförslag kommit till utförande. Värdet av att giva en väg ny sträckning i syfte att undvika en tätare bebyggelse — även om syftet skulle vinnas, vil-ket ofta torde vara tvivelaktigt — torde vara omtvistligt, i synnerhet om väg-förkortningen är obetydlig och den gamla vägen alltjämt behöver underhål-las som allmän väg och därtill alltjämt skall uppbära en betydande trafik. Ett genomförande av en dylik princip — även om det förekommer endast i fråga om landets mest trafikerade delar — torde kunna medföra kostnader, som överstiga vad samhället har råd att offra för vägväsendet, och kan, så-som revisorerna haft tillfälle att konstatera, medföra, att å andra inom sam-ma arbetsområde belägna vägar och broföretag väl behövliga förbättrings-

arbeten måst åsidosättas. Vad särskilt beträffar ovanberörda vägföretag mellan Åkersberga och Roslagskulla må erinras, att mellan Stockholm och Norrtälje finnes en till sina huvudsakliga delar omlagd och breddad huvudväg, varför den s. k. kustvägen, varav nyssberörda under ombyggnad varande vägsträcka utgör en del, torde avse att i främsta rummet tillgodose ortens lokala trafikbehov och den mera lokalt betonade turisttrafiken. Det synes som om detta trafikbehov kunnat på ett tillfredsställande sätt tillgodoses, även om det billigare ombyggnadsförslaget kommit till utförande.

Jämväl i fråga om andra vägomläggningar än de här relaterade giva revisorernas iakttagelser stöd för uppfattningen, att i vissa fall vägomläggningar givits ett kostsammare utförande än vad med hänsyn till trafikbehovets ändamålsenliga tillgodoseende varit erforderligt.

Yttrande har avgivits av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, varjämte förklaring inhämtats av länsstyrelsen i Stockholms län, som bifogat yttrande av vägingenjören i länet (Del II, sid. 57—66).

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har anfört bland annat, att styrelsen har låtit sig angeläget vara att vid den granskning av arbetsplaner och renstakningsförslag, vilken ägde rum i styrelsen och genom väginpektörerna i viss mån ute i landet, söka tillse, att de av revisorerna framhållna synpunkterna genom en riktig tillämpning av normalbestämmelserna följts. Härvid hade styrelsen ävenledes sökt tillse, att kurvradier (samt övriga tekniska bestämmelser) så vitt möjligt lämpats efter vederbörande vägs vikt och betydelse för trafiken, alltså med tillämpning från fall till fall sökt framskapa en efter vägarnas betydelse lämpad standard.

Länsstyrelsen i Stockholms län har uttalat, att de grundsatser, som revisorerna framhållit såsom betydelsefulla, vore enligt länsstyrelsens mening fullt riktiga, och länsstyrelsen hade städse sökt tillämpa desamma.

Utskottet, som tidigare i utlåtande nr 136 angående automobilskattemedelns användning erinrat om revisorernas förevarande uttalande om en ekonomisk planläggning av vägbyggnaderna, vill ytterligare i detta sammanhang understryka vad revisorerna i detta ärende anfört. Revisorernas anmärkning beträffande vägföretaget Åkersberga—Roslagskulla giver uppenbarligen vid handen, att det allmänna fått vidkännas icke obetydliga kostnader, som genom annat utförande av ifrågavarande vägföretag kunnat utan olägenhet undvikas. Det av revisorerna anförda fallet — vilket icke torde vara ensamtstående — giver utskottet anledning framhålla angelägenheten av att vid utarbetandet av arbetsplaner för vägföretag tillses, att de tekniska kraven lämpas efter vägarnas avsedda betydelse. Härigenom skulle ett förbilligande av vägväsendet kunna åstadkommas, utan att därför kravet på ur trafiksynpunkt godtagbara vägar behövde åsidosättas.

Utskottet.

Då utskottet förutsätter, att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, som enligt numera gällande instruktion medgivits vidgad befogenhet att för granskning infordra arbetsplaner och kostnadsförslag för vägföretagen, kommer att hava sin uppmärksamhet riktad på frågor av förevarande beskaffenhet, har utskottet allenast velat vad i ärendet förekommit för riksdagen

omförmåla.

5:o) **Missförhållanden inom vissa väghållningsdistrikt.** Under kommunikationsdepartementet, § 14, hava revisorerna meddelat, att de vid granskning av Oxie härads väghållningsdistrikts räkenskaper funnit vissa erinringar och anmärkningar av natur att påkalla särskild uppmärksamhet (Del I sid. 59—64). Sålunda hava revisorerna funnit, att vägstyrelsens ordförande, A. Cedergren, debiterat väghållningsdistriktet ett stort antal resor, vilka huvudsakligen vore företagna i eget vinningssyfte. Ärenden rörande ordförandens reseräkningar hade icke varit upptagna på respektive föredragningslistor och icke heller förekommit till behandling vid vägstyrelsens sammanträden. Revisorerna hava även påtalat en mängd fall, i vilka dubbeldebitering skett, onödiga resor företagits samt reseersättningar för högt debiterats eller eljest olagligt beräknats. Vidare framhålles hurusom vägstyrelsens ordförande samt vägmästaren Norberg använt vägkassans arbetare för eget bruk. Revisorerna hava även uppmärksammat, att vid sammanträde med en av Oxie härads vägstyrelse tillsatt kommitté för träffande av slutlig uppgörelse med vägmästaren O. Norberg och lantbrukaren A. Cedergren angående återbäring till vägkassan av vissa obehörigen debiterade arbetslöner m. m. avtalats, att Norberg skulle återbära 905 kronor 26 öre och Cedergren 249 kronor 55 öre.

Som allmänt uttalande hava revisorerna anfört följande:

Av ovanstående redogörelse torde framgå, att synnerligen allvarliga missförhållanden varit rådande inom vägstyrelsen i Oxie härads väghållningsdistrikt. Enligt vad revisorerna inhämtat hava de för dessa missförhållanden ansvariga, vägstyrelseordföranden A. Cedergren och vägmästaren O. Norberg, efter att hava gottgjort vägdistriktet de av dem vållade förluster, som kunnat vid verkställd utredning påvisas, frånträtt såväl sina befattningar inom distriktets vägförvaltning som övriga av dem innehavda förtroendeuppdrag.

Mot det sätt varpå ifrågavarande ärende handlagts torde berättigade erinringar kunna framställas. Att en kommunal myndighet på sätt som här skett efter av densamma själv verkställd undersökning anser sig kunna träffa ett slutligt avgörande i saken, är enligt revisorernas mening ägnat att ingiva betänklighet. Det kan nämligen härvidlag vara fråga icke blott om det allmännas intresse av att full gottgörelse erhålles utan även om rättssäkerheten för den, mot vilken anklagelser riktas.

Det torde vidare böra uppmärksammas, att landskamreraren A. Adler under en längre tid tjänstgjort som sekreterare inom Oxie härads väghållningsdistrikt. Då landskamrerare såsom avdelningschef i länsstyrelsen kan komma att taga befattning med vägärenden, som avse det vägdistrikt, där han är anställd som sekreterare, anse revisorerna anmärkningsvärt, att Adler åtagit sig ovanberörda uppdrag.

Yttrande har avgivits av länsstyrelsen i Malmöhus län, som bifogat yttrandet i ärendet av landskamreraren A. Adler och vägstyrelsen i Oxie härads väghållningsdistrikt (Del II sid. 66—69).

Vidare hava revisorerna under § 15 påtalat vissa missförhållanden inom Bara härads väghållningsdistrikts förvaltning, vilka närmast rikta sig mot vägstyrelsens sekreterare (Del I sid. 64—66).

Sålunda relatera revisorerna ett fall, där nämnde sekreterare vid inköp av

automobil för vägstyrelsens räkning utbetalt s. k. anskaffningsprovision till sin hustru. Vidare har sekreteraren utan vägstyrelsens vetskap för privat räkning förfogat över vägdistriktets personal och redskap. Ävenledes har konstaterats, att genom förbiseende av sekreteraren och vägstyrelsen vägdistriktet i betydande utsträckning gått miste om statsbidrag till vägarbeten. Vidare har omnämnts, att anbud icke infordrats å alla slag av varor, som erfordrades för distriktets räkning.

Efter att hava meddelat, att ifrågakommande sekreterare numera skilts från all befattning med väggkassan, hava revisorerna sammanfattat sina iakttagelser i detta ärende i följande allmänna uttalande:

Av vad ovan anförts torde framgå, att vägstyrelsen brutit i fyllandet av de uppgifter, som ålegat densamma och att revisionen inom vägdistriktet varit bristfällig. Sekreteraren i distriktet har uppenbarligen alltför mycket lämnats utan tillsyn av vägstyrelsen. En stor del av de missförhållanden, som påvisats, torde därför kunna läggas vägstyrelsen till last. Särskilt torde detta få anses vara fallet med den påtalade underlåtenheten att ej söka statsbidrag till vissa vägföretag.

Vad sålunda förekommit hava revisorerna ansett sig böra bringa till riksdagens kännedom.

Yttrande har avgivits av länsstyrelsen i Malmöhus län, som bifogat yttrande av vägstyrelsen i Bara härad (Del II sid. 69—72).

Slutligen hava revisorerna under § 16 framställt vissa anmärkningar gentemot företagna bokföringsåtgärder inom Älvsby sockens väghållningsdistrikt (Del I sid 66—71).

Efter att hava lämnat en redogörelse över de av revisorerna i detta ärende gjorda iakttagelserna hava revisorerna — med förmålan att landsfogden i Norrbottens län i skrivelse till dem förklarar, att han ämnade väcka åtal mot vägstyrelsens ordförande på grund av vissa utav honom vidtagna åtgärder — gjort följande allmänna uttalande:

Av ovanstående redogörelse för förhållandena inom Älvsby vägdistrikt framgår, bland annat, att i stor utsträckning kostnader för anläggningen av enklare väg från Visträsk till Manjärv med biväg till Timfors by bokförts såsom avseende utgifter för andra väg- och brobyggnadsföretag. Genom dessa oriktiga bokföringsåtgärder har vägdistriktet kommit att obehörigen såsom statsbidrag uppbära 9,154 kronor 53 öre. Bortsett från att i förevarande fall å de till ifrågavarande utgifter hörande verifikationerna angivits felaktiga och vilseledande uppgifter, synes det revisorerna oriktigt att över huvud taget utgifter för ett vägföretag bokföras såsom kostnader för ett annat företag. I förevarande fall måste därjämte det tillämpade förfarandet hava inneburit ett uppenbart åsidosättande av Kungl. Maj:ts ävensom väg- och vattenbyggnadsstyrelsens tidigare i ärendet meddelade beslut rörande samma vägföretag. På grund härav och då länsstyrelsen i Norrbottens län bort äga kännedom om de närmare omständigheter, under vilka ifrågavarande överföringar av kostnader från ett vägföretag till andra liknande företag ägt rum, hava revisorerna funnit anmärkningsvärt, att länsstyrelsen på vägstyrelsens framställning ansett sig kunna låta bero vid de gjorda överföringarna.

Yttrande har avgivits av länsstyrelsen i Norrbottens län (Del II sid. 72 och 73).

Utskottet.

Av revisorernas under förenämnda paragrafer gjorda anmärkningar framgår, att uppenbara missförhållanden varit i skilda avseenden rådande inom här omförmälda väghållningsdistrikt. De av revisorerna framdragna fallen visa, att vägstyrelsernas funktionärer icke alltid uppfattat sin ställning som ansvariga tjänstemän utan i allvarlig grad åsidosatt de intressen, som av det allmänna anförtratts dem.

Vidkommande särskilt Älvsby väghållningsdistrikt har konstaterats, att vägdistriktet genom oriktiga bokföringsåtgärder kommit att obehörigen åtnjuta statsbidrag. Vägstyrelsens ordförande såsom närmast ansvarig härför har för sitt tillvägagångssätt ställts under åtal. Utskottet kan icke undgå att finna, att länsstyrelsens i Norrbottens län efter samråd med väg- och vattenbyggnadsstyrelsen vidtagna åtgärd att med kännedom om det oegentliga sätt, varpå vägdistriktet förskaffat sig statsbidrag, vartill detsamma icke varit berättigat, efter hand godkänna de oriktiga åtgärderna, varit i hög grad olämplig och icke inneburit ett tillbörligt hävdande av statens intressen.

Vad i dessa ärenden förekommit har utskottet funnit vara av den allvarliga beskaffenhet, att utskottet icke kunnat underlåta att detsamma för riksdagen

omförmäla

6:o) **Ersättning för upprättande av vägfyrektalslängd m. m.** Under kommunikationsdepartementet, § 17, hava revisorerna dels påtalat ett fall, där alltför hög ersättning debiterats för upprättande av vägfyrektalslängd, dels ock ifrågasatt utfärdande av bestämmelser av innebörd, att den år 1935 upprättade vägfyrektalslängden måtte få användas vid de vägstämmor, som komma att hållas år 1937 (Del I sid. 71 och 72).

Revisorerna hava vid granskning av Karlskoga härads vägdistrikts räkenskaper funnit, att häradsskrivaren i Karlskoga fögderi för upprättande av 1935 års vägfyrektalslängder debiterat två kronor 25 öre per upplägg eller för 403 upplägg 906 kronor 75 öre. Enligt gällande bestämmelser skulle i detta fall häradsskrivaren ägt uppbära 1 krona 50 öre per upplägg eller tillhoppa 604 kronor 50 öre. Då, enligt de kommunala myndigheternas åsikt, dessa icke ansett sig medhinna debiteringen, om vägfyrektalslängden överlämnades till kommunalnämnderna så sent som den 1 december, hade enligt gammal uppgörelse med kommunerna häradsskrivaren förbundet sig att, mot ersättning av två kronor 25 öre per upplägg, överlämna vägfyrektalslängden minst en månad tidigare än ovan angivna i väglagens 59 § stadgade tiden.

Som allmänt uttalande hava revisorerna anført följande:

Revisorerna, som icke kunna fästa något avseende vid nämnda överenskommelse, finna häradsskrivarens ovanberörda debiteringssätt, vilket uppenbarligen står i strid mot gällande bestämmelser, anmärkningsvärt och vilja härutöver ytterligare framhålla, att, då kostnaden för upprättande av vägfyrektalslängd får upptagas bland de av vägdistriktens underhållskostnader, till vilka statsbidrag utgår, dylikt bidrag i det påtalade fallet utgått med 75 procent å 906 kronor 75 öre i stället för å 604 kronor 50 öre. Det felaktiga

förfaringssättet har fortgått i många år. Såvitt revisorerna kunna finna, böra de kommunala myndigheterna medhinna vägs-kattens debitering även om vägfyrktalslängderna komma dem tillhanda den 1 december.

Av en härads-skrivaren till revisorerna ingiven förklaring framgår, att enligt hans mening 1935 års vägfyrktalslängd skulle — på grund av den nya väglagens ikraftträdande den 1 januari 1937 — vara den sista vägfyrktalslängd, som kommer att upprättas. Så är emellertid enligt revisorernas uppfattning icke förhållandet. De nuvarande väghållningsdistrikten måste nämligen år 1937 hålla vägstämman för att meddela vägstyrelserna ansvarsfrihet för 1936 års förvaltning eller besluta om de åtgärder, som i anledning av eventuella anmärkningar böra vidtagas. Till grund för utövan-det av rösträtt vid dessa stämmor skulle komma att ligga en år 1936 upprättad vägfyrktalslängd. Då emellertid kostnaderna för samtliga väghållningsdistrikt för denna längds upprättande torde komma att uppgå till minst 100,000 kronor, på vilket belopp statsbidrag skulle utgå med minst 80 procent, vilja revisorerna ifrågasätta, huruvida icke sådana bestämmelser böra utfärdas, att den år 1935 upprättade vägfyrktalslängden kan få användas vid dessa stämmor.

Yttranden hava avgivits av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och länsstyrelsen i Örebro län, som bifogat ett från härads-skrivaren i Karlskoga fögderi införskaffat utlåtande (Del II sid. 74—79).

Vad först beträffar revisorernas förslag, att den år 1935 upprättade vägfyrktalslängden måtte få användas vid de vägstämmor, som komma att hållas år 1937, vill utskottet erinra därom, att Kungl. Maj:t i proposition nr 69 till innevarande års riksdag hemställt om sådan ändring av 75 § lagen den 7 juni 1934 (nr 242) om vägdistrikt, att revisorernas förslag därigenom skulle tillgodoses. Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag har numera antagits av riksdagen (skrivelse nr 68).

Utskottet.

Vidkommande härefter själva anmärkningen delar utskottet revisorernas mening, till vilken jämväl väg- och vattenbyggnadsstyrelsen samt länsstyrelsen i Örebro län givit sin anslutning, att det av härads-skrivaren tillämpade debiteringssättet icke står i överensstämmelse med gällande bestämmelser. Rättelse för framtiden torde emellertid vara att förvänta. Då genom förfarandet i fråga det allmänna tillskyndats särskilda kostnader, vill utskottet föreslå, att åtgärder vidtagas i syfte att det av statsverket för mycket utbetalda beloppet kommer att återbetalas.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville föranstalta om att återbäring sker av viss oriktigt uppburen ersättning av härads-skrivaren i Karlskoga fögderi.

7:o) **Vägdistriktens reseräkningar.** Under kommunikationsdepartementet, § 19, hava revisorerna framställt erinringar mot avfattningen av vägdistriktens reseräkningar. (Del I sid. 73 och 74.)

Efter att hava redogjort för de bestämmelser, enligt vilka reseersättning i

här föreliggande fall utgår, hava revisorerna gjort följande allmänna uttalande:

Vid granskning av ett antal vägdistrikts räkenskaper hava revisorerna iakttagit, att inom vägförvaltningen reseräkningarna mycket ofta icke uppställas i överensstämmelse med resereglementets föreskrifter. Sålunda inträffar det i många fall, att resekostnader och traktamentsersättningar sammanföras i en klumpsumma å en och samma räkning, att uppgift saknas om resa företagits med järnväg eller bil samt om resa skett med begagnande av egen bil ävensom om flera personer medföljt samma bil.

Av vad ovan anförts torde framgå, att varken väggassornas egna revisorer eller riksdagens revisorer äga möjlighet att ingående granska vägdistriktens förvaltningskostnader, såvida icke reseräkningarna uppställas i enlighet med resereglementets föreskrifter. Att kontrollmöjligheter skapas är så mycket mera nödvändigt som revisorerna kommit till den uppfattningen, att föreskriften, att reseersättning inom vägdistrikt ej må utgå efter förmånligare grunder än de i resereglementet angivna, i många fall icke efterlevs.

Revisorerna finna det angeläget, att uttrycklig bestämmelse meddelas därom, att räkning å resa, som av vägstyrelsens ledamot eller revisor företages för deltagande i sammanträde eller förrättning i vägdistriktets angelägenhet, skall avfattas i överensstämmelse med allmänna resereglementets i sådant avseende meddelade föreskrifter.

Yttrande har avgivits av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen (Del II sid. 83), som anslutit sig till revisorernas uppfattning i denna fråga.

Utskottet.

Vad revisorerna anförut rörande de anmärkningar, de framställt vid av dem företagen granskning av vissa vägdistrikts reseräkningar, giver vid handen, att dessa räkningar icke alltid uppställts på ett i kontrollsynpunkt tillfredsställande sätt. Det förhållandet, att enligt föreskrifterna på området resekostnads- och traktamentsersättningar skola utgå bland annat enligt bestämmelserna i allmänna resereglementet, synes utskottet tala för att reseräkningarna också avfattas enligt berörda bestämmelser. Utskottet finner önskvärt, att föreskrifter i sådant avseende utfärdas.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville utfärda föreskrift beträffande avfattningen av räkningar för resor, företagna för vederbörande vägdistrikt i enlighet med vad revisorerna föreslagit.

8:o) **Vägen Strängnäs—Enköping.** Under kommunikationsdepartementet, § 21, hava revisorerna framställt vissa erinringar beträffande anläggningen av en väg mellan Strängnäs—Enköping (Del I sid. 75—79).

Revisorerna hava till en början lämnat en historisk redogörelse angående ifrågavarande vägföretag och därvid särskilt för tilldelningen av automobilskattemedel till företaget inom Uppsala län. Efter att hava konstaterat, att vägbyggnadsföretaget, som ursprungligen beräknats vara fullbordat i sin helhet den 1 september 1935, ännu i november 1935 icke färdigställt vad Upplandsdelen beträffar, hava revisorerna gjort följande allmänna uttalande:

Revisorerna hava vid färd över ifrågavarande vägsträcka mellan Strängnäs och Enköping kunnat konstatera, att vägen inom Södermanlands län och fram till färjan vid Hjulsta är av fullgod beskaffenhet under det att av vägen inom Uppsala län sträckan Hjulsta—Svinnegarns kyrka är krokig och smal och ej heller i övrigt fyller de anspråk, som måste ställas på en väg av dennas vikt och betydelse.

Av ovanstående redogörelse torde framgå, att avsikten varit att på kort tid skapa en huvudled över Mälardöarna mellan Södermanland och Uppland. Detta syfte har emellertid icke vunnits, och orsaken härtill är uppenbarligen att de båda länsstyrelser, som från och med den 1 juli 1930 hava att fatta beslut om medelstildelningen, tillämpat olika principer. Länsstyrelsen i Södermanlands län har följt den ursprungliga planen att på kort tid iordningställa vägen, under det att länsstyrelsen i Uppsala län fördelat anslagen å en längre tidrymd med påföljd att dess andel av vägen icke kommer att färdigställas förrän om åtskilliga år. Med hänsyn härtill och då enligt vad revisorerna konstaterat liknande missförhållanden förekomma även i andra delar av landet, hava revisorerna velat fästa riksdagens uppmärksamhet å sålunda rådande förhållanden och framhålla angelägenheten av att effektivare samarbete mellan länsstyrelserna i dylika fall åvägabringas.

Förklaring har avgivits av länsstyrelsen i Uppsala län (Del II sid. 86—88).

Vad i detta ärende förekommit har givit utskottet anledning framhålla angelägenheten av att, då det gäller vägföretag, som beröra skilda län, bättre samarbete mellan länsstyrelserna till undvikande av missförhållanden av här angivet slag kommer till stånd. Ifrågasättas må, om icke här befogenhet för väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att reglerande ingripa lämpligen hör stadgas.

Utskottet.

Med hänsyn till ärendets vikt har utskottet velat vad sålunda förekommit för riksdagen

omförmåla.

9:o) **Gustaf III:s paviljong i Haga.** Under kommunikationsdepartementet, § 23, hava revisorerna meddelat, att de vid besök å Gustaf III:s paviljong i Haga iakttagit, att byggnadsverket är i bristfälligt skick (Del I sid. 81 och 82).

Revisorerna hava ansett sig böra understryka behovet av snar reparation och förordat, att erforderligt anslag under sjätte huvudtiteln måtte beviljas för berörda ändamål.

Den av revisorerna behandlade frågan har upptagits av Kungl. Maj:t, som i proposition nr 106 till innevarande års riksdag hemställt, att för ändamålet måtte för nästa budgetår anvisas under sjätte huvudtiteln ett belopp av 45,500 kronor.

Utskottet.

Kungl. Maj:ts förslag har numera av riksdagen bifallits (jfr statsutskottets utlåtande nr 49); varom utskottet velat här

erinra.

10:o) **För djurgårdskommissionens räkning utförda arbeten samt nämnda kommissions verksamhet.** Under kommunikationsdepartementet, § 25, hava revisorerna gjort vissa erinringar mot vissa av för djurgårdskommissionens räkning utförda arbeten (Del I sid. 85—112).

Revisorerna hava inledningsvis erinrat därom, att riksdagens år 1934 församlade revisorer gjort vissa uttalanden rörande av djurgårdskommissionen handlagda ärenden beträffande ersättning för gatuarbeten. I sitt utlåtande nr 126 anförde statsutskottet år 1935 rörande detta ärende, bland annat, att utskottet fann det önskvärt, att den av revisorerna påbörjade granskningen av förhållandena mellan djurgårdskommissionen och Stockholms stad fullföljdes av 1935 års statsrevisorer. Med anledning härav hade revisorerna ansett sig böra verkställa ytterligare utredning i detta ämne. Dessa utredningar hava omfattat under åren 1921—1931 av kronan likviderade räkningar för genom Stockholms försorg utförda gatu- och avloppsarbeten inom vissa delar av Östermalm. Revisorerna hava meddelat, att ifrågavarande gatuarbeten utförts på grund av mellan kronan och staden träffade överenskommelser av år 1885 och 1905.

Innebörden av de avtalade villkoren i 1885 års överenskommelse rörande iordningställandet av gatumark och dess förseende med avloppsledning hava av revisorerna sammanfattats på följande sätt.

Gatornas första fullständiga iordningställande med avloppsledning och stenbeläggning i både kör- och gångbanor skulle till i överenskommelsen angivna bredder ske utan kostnad för staden, som däremot åtog sig att, sedan dessa kronans prestanda blivit fullgjorda, för framtiden underhålla och belysa gatumarken. Undantag härifrån utgjorde dock Narvavägen, där jämväl iordningställandet skulle helt bekostas av staden.

I likhet med 1885 års överenskommelse inneburo de år 1905 avtalade villkoren, att gatumarkens första iordningställande med avloppsledning och permanentbeläggning i kör- och gångbanor skulle ske utan kostnad för staden, som det skulle åligga att, sedan gatorna blivit permanentbelagda, för all framtid underhålla och belysa desamma. Parkers och planterings iordningställande skulle alltjämt åvila staden ensam. Ej heller skulle kronan hava att vidkännas kostnader för gatornas förseende med ledningar för vatten och gas.

Genom 1905 års avtal stadgades, att gator, torg och allmänna platser, som överlättes till staden, skulle av kronan överlämnas till staden i planerat skick enligt av stadsfullmäktige godkända profiler.

De provisoriska åtgärder, som behövde vidtagas för att gator och allmänna platser skulle kunna under byggnadsperioden upplåtas för trafik, skulle däremot, i likhet med permanentbeläggningen, utföras genom stadens försorg på kronans bekostnad.

Då kronan enligt 1905 års överenskommelse iklädde sig underhållsskyldigheten beträffande de planerade gatorna under provisorietiden, innebar detta, framhålla revisorerna, ett tillmötesgående från kronans sida. Mot det att kronan sålunda åtog sig underhållet *före* permanentbeläggningen svarade, att

staden iklädde sig alla skyldigheter för gatornas underhåll och beläggning från och med tidpunkten för permanentbeläggningen. Stadens berörda skyldighet torde betraktats så mycket mera självklar, som överenskommelserna tillika inneburo, att staden ägde på kronans bekostnad utföra gatornas första permanentbeläggning och därvid tillerkänts rätt att bestämma om såväl tiden som sättet för ifrågavarande arbetens utförande.

Med utgångspunkt från det sålunda angivna innehållet i 1885 och 1905 års överenskommelser hava revisorerna verkställt granskning av de under tiden 1921—30 juni 1931 av kronan likviderade räkningar för de av staden utförda gatu- och avloppsarbetena inom de kronans områden, som omfattas av sagda överenskommelser. Resultatet av granskningsarbetet har av revisorerna sammanförts i särskilda tabeller.

Av tabellerna framgår, att staden under tiden 1921—30 juni 1931 debiterat kronan kostnader för utförda planerings-, beläggings-, planterings- och underhållsarbeten med sammanlagt 1,155,611 kronor 31 öre och för utförda avloppsarbeten med sammanlagt 55,927 kronor 15 öre. Kostnader, vilka enligt 1885 och 1905 års överenskommelser eller av annan anledning icke bort av kronan bestridas, hava enligt vad utredningen synes giva vid handen av staden debiterats och av kronan likviderats med sammanlagt 196,849 kronor 41 öre för de förstnämnda arbetena och med sammanlagt 22,270 kronor 70 öre för avloppsarbetena.

Totala kostnaderna för utförda gatu- och avloppsarbeten under ovannämnda tidsperiod hava uppgått till 1,211,538 kronor 46 öre, varav alltså 219,120 kronor 11 öre icke lära hava bort bestridas av kronan.

Under granskningsarbetet har framgått, att staden vid sina debiteringar åren 1920—1921 påfört underhållskostnaderna för tidigare utförd *stenbeläggning* icke kontot »underhåll» utan kontot »beläggning». Underhållskostnaderna för *provisoriska körbanor* för trafikens upprätthållande under byggnadsperioden synas däremot hava påförts kontot »underhåll». Från och med åren 1922—1924 synas jämväl vissa underhållskostnader för tidigare utförda *stenbeläggningar* hava förts å kontot »underhåll». Underhållsarbetena hava därvid huvudsakligen bestått av smärre justeringsarbeten i gångbanor jämte påförande av nytt grus. De större underhållsarbetena i stenbelagda kör- och gångbanor påfördes emellertid i regel fortfarande kontot »beläggning».

Under åren 1925—1931, då större delen av gatuarealen inom kronans exploateringsområden stenbelagts, började underhållskostnaderna för tidigare belagda gatuarealer att i ganska stor utsträckning påföras underhållskontot, samtidigt som beläggningkontot i motsvarande grad befriades från underhållskostnader.

I fråga om kostnaderna för utförda *planteringsarbeten* inom kronans exploateringsområden hava revisorerna framhållit, att kronan enligt överenskommelserna icke iklätt sig skyldighet att bekosta gatuplanterings utförande. Emellertid har staden debiterat kronan kostnader för planteringsarbeten, vilka av kronan även likviderats. Dylika kostnader hava uppgått

till 16,916 kronor 61 öre. För Breitenfeltsgatan, där enligt särskilt medgivande av Kungl. Maj:t planteringsarbeten finge i viss utsträckning bestridas av kronan, har planteringsanläggningen dragit en kostnad av 10,166 kronor 63 öre. I samma gata har dessutom staden på djurgårdskommissionens bekostnad utfört en fontänanläggning för 6,916 kronor 44 öre.

Revisorerna hava vidare uppmärksammat, hurusom vid planteringsarbetenas utförande inom Karlaplansområdena staden i stor utsträckning debiterat kronan körslor för transport av fyllningsmassor från stadens egna arbeten i skilda delar av staden till Karlaplansområdena, innebärande att kronan fått betala stadens transporter av fyllningsmassor, som staden haft att bortfrakta vid sina egna arbeten.

Under år 1920 hade befunnits att djurgårdskommissionen för tidigare utförda arbeten debiterats med ett 675 kronor 35 öre för högt belopp, som således skulle gottgöras kommissionen. I stadens byggnadskontors omföringsbok för år 1920 är under nr 257 antecknat, att litt. Tud. 3, djurgårdskommissionen, debiterats ovannämnda belopp 675 kronor 35 öre, vilket belopp gottgöres litt. Tub. — byggnadskontorets konto för ränteutgifter. I stället för att gottgöra djurgårdskommissionens konto den tidigare felaktigt debiterade kostnaden av 675 kronor 35 öre synes kommissionen hava påförts ifrågavarande belopp till betalning under nedanstående i omföringsboken antecknade motivering:

Beloppet har för högt debiterats, men torde kunna betraktas såsom gottgörelse för den ränteförlust staden lidit på grund av en år 1919 utskrivnen räkning å kronor 48,603:58, som blivit betald först den $\frac{1}{4}$ 1921.

Revisorerna hava härvid anmärkt, att räkningen var daterad den 1 mars 1920 och att ifrågavarande beläggningsarbeten utförts av staden, utan att föregående skriftlig rekvisition från djurgårdskommissionen om arbetenas utförande utfärdats samt att Kungl. Maj:ts anvisande av förstärkningsanslag för fortsatta gatuarbeten inom området för gatorna ägt rum först den 28 januari 1921.

Revisorerna hava framhållit, att i skrivelse till djurgårdskommissionen den 15 maj 1923 gatukontoret meddelat, att på grund av sättningar i marken avloppsledningen i Breitenfeltsgatan sjunkit så väsentligt, att den till större delen låge i bakfall. Liknande bristfällighet hade konstaterats å ledningen i viss del av Banérgatan. Av vissa skäl syntes det gatukontoret lämpligast, att arbetet med avloppsledningarnas omläggning finge anstå tills vidare. Med hänsyn härtill anhöll gatukontoret, att djurgårdskommissionen skulle förbinda sig att bestrida kostnaderna för en erforderlig framtida omläggning av ledningarna. Den 8 juni 1923 meddelade emellertid djurgårdskommissionen, att den icke ansåg sig berättigad avgiva den begärda förbindelsen. I skrivelse den 12 juni 1923 meddelade då gatukontoret, att omläggning av de båda avloppsledningarna komme att utföras och debiteras kronan. Denna skrivelse besvarades icke av djurgårdskommissionen. Arbetena med avloppsledningarnas omläggning utfördes därefter under år 1923 av gatukontoret.

Räkningarna för dessa arbeten hava attesterats till utbetalning av djurgårdskommissionen utan erinran.

Med anledning av innehållet i den av djurgårdskommissionens dåvarande verkställande ledamot, överste I. Petersson, avgivna förklaringen rörande 1934 års riksdags revisorers anmärkning i samma ämne, hava revisorerna nu erinrat om följande:

I förklaringen framhålles, att den summariska avfattningen av 1905 års överenskommelse icke inrymde någon som helst befogenhet för kronan att bestämma vare sig om arbetets utförande eller om granskning av de räkenskaper, som utgöra grunden för de av staden utfärdade räkningarna.

Denna tolkning av överenskommelsen synes av flera skäl icke vara godtagbar. I fråga om planeringsarbetena för gatorna innehåller avtalet icke någon bestämmelse, som betager kronan att utföra desamma. Tvärtom innehåller punkt 2 i överenskommelsen att gata, torg och allmänna platser skola av kronan överlämnas till staden i planerat skick. Redan detta innebär, att kronan äger medbestämmanderätt och kontroll beträffande dessa arbetens utförande och kostnaderna för desamma. I fråga om övriga arbeten och kostnader torde gälla att, då arbetena utförts av staden på räkning, detta måste förutsätta rätt för kronan-beställaren att erhålla en så specificerad räkning, som möjliggör en granskning av de olika utgiftsposterna för arbetena. Underlåtenheten att infordra specifikationer och verkställa granskning av de olika räkningsbeloppen är anmärkningsvärd. Det har heller icke visats, att staden vägrat hålla erforderliga specifikationer och handlingar tillgängliga för räkningarnas vederbörliga granskning. Skäl för en dylik vägran synes också hava saknats för stadens del, under förutsättning att debiteringarna skett i enlighet med avtalsbestämmelserna. Under alla förhållanden synes likvidering av räkningarna från kronans sida hava bort vägras, intill dess för granskningen erforderliga specifikationer och övriga handlingar hållits tillgängliga för kronan.

Beträffande tidpunkten för de olika gatuarbetenas utförande har den nu verkställda utredningen givit vid handen följande.

Gatorna voro i stort sett i planerat skick och öppnade för trafik vid en tidpunkt av omkring fem à sex år före permanentbeläggnings utförande. Under mellantiden har kronan fått vidkännas kostnaderna för de provisoriska åtgärderna, som vidtagits för underhållet av gator under provisorietiden. Dessa underhållsarbeten hava bestått i påförandet av makadam och grus. Under den avsevärda tidsperiod, som ligger mellan gatornas planering och dessas permanentbeläggning, torde, om planeringsarbetena varit utförda med tillbörlig omsorg, trafiken och det vidlyftiga underhållet hava åstadkommit en sådan sammantryckning av gatornas underbyggnad, att, sedan permanentbeläggnings blivit utförd, de efterföljande sättningarna icke i nämnvärd grad kunnat äga sammanhang med underbyggnadens sammantryckning.

Gatstensbeläggningsarna hava av staden utförts på så sätt att, sedan den på grund av underhållsarbetena för högt belägna gatuprofilen genom schaktningar sänkts till erforderlig nivå, påfördes ett minst 25 cm. tjockt gruslager, i vilket gatstenen sattes och stöttes. Det av staden tillämpade förfaringsättet vid stensättningsarbetena har medfört, att senare uppkommit ojämnheter och sättningar i beläggningsarna. I förklaringen göres gällande, att en garantitid av två år för de utförda permanentbeläggningsarnas underhåll tillämpats.

Bestämmelserna i överenskommelserna inrymma icke en dylik skyldighet

för kronan, och sådan ändring i överenskommelserna, att kronan skulle åtaga sig en tvåårig garanti för gatans underhåll efter dess förseende med permanentbeläggning, lärer icke kunnat ske i annan ordning än den, vari de ursprungliga överenskommelserna träffats, d. v. s. under medverkan från kronans sida av Kungl. Maj:t och riksdag.

Då det legat i stadens hand att bestämma om permanentbeläggnings utförande, lärer staden hava, därest enligt stadens uppfattning kronan påfordrat beläggnings utförande förrän stadsplanelagen angiver och tidigare än som kunde anses ur teknisk synpunkt lämpligt, bort förbehålla sig skriftlig garanti från kronans sida rörande beläggningsens bestånd under viss tid för att dylikt ansvar överhuvud taget skulle kunna anses åvila kronan.

Det bör i detta sammanhang anmärkas, att i djurgårdskommissionens skriftliga rekvisitioner å ifrågavarande beläggningsarbeten icke påfordrats arbetenas färdigställande till viss av kommissionen angiven tidpunkt utan åt stadens vederbörande myndigheter överlämnats avgörandet i fråga om tidpunkten för arbetenas utförande.

Avtalens bestämmelser innebära, att allt eftersom beläggnings färdigställdes gatudel för gatudel, ansvaret för denna gatubeläggnings underhåll omedelbart övergick på staden.

Den av överste Petersson avgivna ovanberörda förklaringen innehåller även vissa uttalanden rörande de s. k. underhålls- och planteringskostnaderna och deras beskaffenhet. Då allt erforderligt material för de i förklaringen gjorda uttalandena rörande dessa kostnader icke förelåg vid tidpunkten för förklaringens avgivande, lärer det falla av sig självt, att uppgifterna i vissa hänseenden avvika från verkliga förhållandena, vilket också kunnat konstateras vid den av revisorerna nu verkställda granskningen.

I fråga om de i överste Peterssons förklaring omnämnda plötsligt inträffade stora sättningarna å vissa gatupartier må framhållas. De nu verkställda undersökningarna hava icke givit vid handen, att de ifrågavarande sättningarna dels i Skepparegatan, dels i gatudelarna framför tomterna 15 i kvarteret Furiren varit av så stor omfattning, som i förklaringen antydes. Emellertid torde ifrågavarande arbeten under inga förhållanden bort debiteras kronan. I den mån skada uppstått å redan färdigställd ledning eller gata, lärer staden haft att ansvara för återställningsarbetena. Skulle ifrågavarande skador hava orsakats genom arbeten å gatudelarna angränsande tomter, lärer vederbörande företagare stått i ansvar för de genom hans förvällande uppkomna skadorna. Detta överensstämmer med vad som enligt överste Peterssons förklaring tillämpats beträffande de återställningsarbeten, vilka utfördes i Breitenfeltsgatan till följd av de skador, som förorsakats av H. S. B.-byggnadsföretagen därinvid. Under inga förhållanden lärer sålunda enligt villkoren i överenskommelserna staden varit berättigad att å kronan överflytta ifrågavarande kostnader.

Beträffande kostnaderna för Breitenfeltsgatans iordningställande må erinras. Kungl. Maj:t hade, på sätt förut omtalats, fastställt ett förslag till stadsplaneändring för Breitenfeltsgatan. Förslaget innebar, att den förut fastställda, 18 m. breda gatan skulle breddas å sin mellersta del och utbytas mot en kringbyggd plantering. Det kungl. brevet rörande stadsplaneändringen innehöll, bland annat, att de för beläggning av gator och allmänna platser å Norra Djurgården gällande grunder finge på det sättet tillämpas, att arbetet med planterings anläggning utfördes genom stadens försorg på kronans bekostnad intill ett belopp högst uppgående till vad kronan enligt nämnda grunder skulle hava fått till staden utgiva i ersättning för platsens förseende med permanentbeläggning.

Kostnaderna för ifrågavarande planterings iordningställande hava uppgått

till sammanlagt 17,083 kronor 7 öre, i vilken summa ingår även kostnader för en utförd fontänenläggning med 6,916 kronor 44 öre.

Den stadsplanekarta, som är bilagd det kungl. brevet den 3 februari 1922 angående Breitenfeltsgatans ordnande och utvisar de föreslagna planteringarnas omfattning, upptager varken fontän eller plaskdamm. Ej heller finnas orden fontän eller plaskdamm omnämnda i den djurgårdskommissionens underdåniga skrivelse den 23 november 1921, varmed kommissionen underställde denna fråga Kungl. Maj:ts prövning. Detta oaktat har kronan debiterats och gäldats kostnader för den av staden i planteringen utförda fontänenläggningen.

I sagda förklaring göres emellertid den uppfattningen gällande, att genom ifrågavarande anläggning kronan besparats utgifter om cirka 3,700 kronor. Planteringsens areal är cirka 625 m². Medelkostnaden per kvadratmeter för permanentbeläggningens utförande torde enligt överste Peterssens beräkningar uppgå till cirka 20 kronor. Planteringsens iordningställande å Breitenfeltsgatan skulle sålunda hava fått draga kostnader med högst 12,500 kronor. I verkligheten har dock planteringsanläggningen, inklusive fontän, kostat 17,083 kronor 7 öre. Den utgiftsökning, som förorsakats kronan genom fontänenläggningen i Breitenfeltsgatan, uppgår alltså till mer än 4.500 kronor.

Revisorerna hava sammanknutit sina iakttagelser i följande allmänna uttalande:

1934 års revisorer hade i det allmänna uttalande, som sammanfattade anmärkningarna i förevarande ämne, erinrat om vad 1923 års revisorer och 1925 års riksdag anfört rörande kronans och stadens mellanhavanden i samband med exploateringen av vissa kronans områden å Norra Djurgården.

Revisorerna anförde därefter bland annat:

»Den av revisorerna nu verkställda undersökningen synes giva vid handen, att en icke oväsentligt bidragande orsak till djurgårdskommissionens sålunda redan tidigare påtalade stora utgifter för ifrågavarande gatuarbeten varit att söka däri, att kronan debiterats kostnader för arbeten, vilka rätteligen bort gäldas av staden, exempelvis kostnader för gatuunderhåll ävensom kostnader för iordningställandet av vissa parker och planteringar. Stöd för sin uppfattning att sagda kostnader rätteligen bort bäras av staden hava revisorerna funnit jämväl däri, att stadens myndigheter godkänt de anmärkningar, som under senaste åren från kronans sida framställts mot debiteringar för arbeten av enahanda art. Det förefaller också anmärkningsvärt, att kronans vederbörande organ synas hava, fränsett de senaste åren, godkänt stadens räkningar, utan att dessförinnan hava med stöd av infortrade specifikationer vederbörligen granskat de i räkningarna ingående särskilda posterna, exempelvis beträffande gatubeläggningsarbeten. Det vill synas revisorerna, som om vad 1923 års revisorer och 1925 års riksdag anfört beträffande de höga kostnaderna för de av djurgårdskommissionen ombesörjda gatuarbetena i alldeles särskild grad bort föranleda vederbörande att underkasta de av staden för gatuarbetena gjorda debiteringarna en ingående granskning.»

Den nu verkställda fortsatta undersökningen i ärendet har givit ytterligare belägg för de av föregående års revisorer gjorda uttalandena.

Det har visat sig, att kronan debiterats och gäldat avsevärda belopp för arbeten, vilka det enligt mellan kronan och staden gällande överenskommelserna icke ålegat kronan att bekosta.

Beträffande *anläggningskostnader* har sålunda kronan påförts kostnader för planteringars iordningställande ävensom kostnaderna för fontänenordningen i Breitenfeltsgatan. Anmärkningsvärt synes vara, att ifråga-

varande planteringskostnader blott i obetydlig omfattning påförts kronan under konto »plantering», och i stället sammanblandats med beläggnings- och underhållskostnaderna.

Vid utförandet av *planteringsarbetena* har kronan fått gälda transportkostnader, som rimligen bort bestridas av staden. Tillika synes kronan i viss omfattning hava åsamkats onödiga kostnader, genom att staden i samband med beläggningsarbetena bortschaktat och tillgodogjort sig i gatudelar befintligt värdefullt fyllningsmaterial, bestående av grus och makadam, samtidigt som för kronan åvilande underhåll av provisoriska körbanor å andra gatudelar anskaffats och debiterats kronan nytt grus och makadam.

De inom Karlaplansområdena utförda *avloppsledningarna* hava på grund av bristfälligheter, som uppkommit eller uttrönts först efter det första utförandet, måst av staden i viss utsträckning underkastas reparation. Då staden ombesörjt ledningarnas första utförande på sätt som staden själv bestämt, lärer kronan icke kunnat bli ansvarig för sedermera yppade bristfälligheter, som berott på val av mindre lämplig arbetsmetod eller icke tillfyllestgörande noggrannhet vid utförandet, utan lärer staden varit ansvarig för bristfälligheter av angiven art liksom för det övriga underhållet av ledningarna efter deras första iordningställande. Ej heller lärer kronan kunnat bli ansvarig för sådana å utförda anläggningar uppkomna skador, till vilka annan än kronan varit vållande. De debiteringar staden påfört kronan för omläggning och underhåll av avloppsanordningarna inom Karlaplansområdet lära sålunda skett utan stöd av gällande överenskommelser eller andra laga skäl.

Sedan gatudel försetts med permanentbeläggning har å densamma där-efter erforderligt *underhåll* enligt överenskommelserna skolat bekostas av staden. Genom undersökningarna har emellertid uttrönts, att kronan av staden debiterats högst avsevärda kostnader för dylikt underhållsarbete. Kostnaderna för dessa arbeten hava debiterats kronan såväl å konto »underhåll» som å konto »beläggning». Debiteringssättet är anmärkningsvärt, enär å kontot »underhåll» jämväl förts kronan åvilande underhållskostnader för planerade gator under provisorietiden d. v. s. före permanentbeläggnings utförande, samt å kontot »beläggning» jämväl kronan åvilande kostnader för gatornas första iordningställande med permanentbeläggning. Härigenom hava kronan åvilande kostnader sammanblandats med kostnader, som skolat gäldas av staden.

Djurgårdskommissionen — här är fråga om den äldre kommissionen med detta namn och icke om den nu fungerande — har haft att i de mellanhanden med staden, varom här är fråga, företräda kronan och därvid be- vaka dess rätt och intressen. Från djurgårdskommissionens sida synes tillräcklig uppmärksamhet icke hava ägnats åt fortlöpande kontroll och tillsyn av gatu- och avloppsarbetena inom exploateringsområdena, varigenom, bland annat, möjliggjorts den sammanblandning, vilken föreligger i räkenskaperna beträffande arbeten, som kronan skolat betala, och arbeten, som det ålegat staden att bekosta.

Icke heller synes från djurgårdskommissionens sida hava vederbörligen beaktats de föreliggande överenskommelsernas innehåll, då det gällt att avgöra vad som skulle påföras kronan respektive staden i ena eller andra hänseendet. Därigenom och genom underlåtenheten att granska de av staden utfärdade räkningarna har kronan åsamkats kostnader, som det varken enligt överenskommelserna eller av Kungl. Maj:t meddelat särskilt beslut ålegat kronan att gälda.

Vad som sålunda förekommit giver revisorerna anledning ifrågasätta, huruvida icke åtgärder böra vidtagas för återvinning — i den mån gällande

preskriptionsbestämmelser ej lägga hinder i vägen härför — till kronan av belopp, som på grund av ovan angivna förhållanden felaktigt utbetalats till staden.

Förklaring har avgivits av djurgårdskommissionen, som bifogat yttranden av förutvarande verkställande ledamoten i kommissionen överste I. Petersson samt av Stockholms stads gatunämnd (Del II sid. 90—119).

Överste Petersson har avslutat sin förklaring med följande slutord:

Det har redan av förra årets förklaring framgått, att enligt mitt förmenande enda möjligheten till att komma någonstädes med staden i fråga om gatuarbetena och nedbringandet av kostnaderna för desamma har varit att söka »lirka sig» fram och åstadkomma samförstånd vid arbetenas planläggning och utförande. Har jag såsom teknisk, resp. verkställande ledamot av djurgårdskommissionen och den, som närmast haft att handlägga ärendena rörande arbetena, brustit i detta hänseende, må jag klandras, men det synes mig upprörande, att nu »post festum», då statsrevisorernas uppslag om bland annat betalningsstrejk ej längre har aktualitet och ansvar för metodens tillämpning sålunda ej kan ifrågakomma, djurgårdskommissionens förutvarande ledamöter och främst jag själv skola göras till syndabock för konsekvenserna för staten av en av riksdagen själv fem år före djurgårdskommissionens tillkomst godtagen överenskommelse. Och till slut några frågor: Varför hava under alla de gångna åren, varken regering, vederbörande statsråd eller riksdag, riksdagsrevisorer, statens fastighetskommission m. fl. tidigare beordrat, hemställt eller ens föreslagit djurgårdskommissionen att använda sig av den nu av årets riksdagsrevisorer framlagda metoden med betalningsstrejk? Okunniga om de höga kostnaderna hava de icke varit. Och huru skulle saken hava bedrivits vidare? Det skulle blivit kronan, som inför domstol måste uppträda såsom kärke. Vilka lagrum skulle härvid kunnat åberopas? Någon rätt för kronan att få fram stadens räkenskaper till granskning har jag ej trott förefinnas: att kräva skadestånd för att staden inställt arbetena förefaller mig svårt, då 1905 års avtal icke innehåller någon bestämmelse om tid för arbetenas färdigställande och staden i varje fall skulle kunnat åberopa betalningsvägran från kronans sida. Och någon möjlighet att genom annan person utföra arbetena föreligger ej, då ju staden har haft ett oinskränkt monopol på att utföra desamma. Den enda angreppsmöjligheten från kronans sida gent emot staden inskränker sig till en bevisföring, huruvida i något fall den av staden debiterade kostnaden kan anses hava varit *oskäligen*. Jag har mångfaldiga gånger, bland annat i anmälan till statsrevisorerna år 1923, framhållit, att en undersökning i fråga om de olika à-priserna för gatstensmaterial borde göras, ty där är en bevisföring i realiteten möjlig. Jag vidhåller denna min tidigare uttalade åsikt. I andra fall är i praktiken en bevisning icke möjlig att åstadkomma. Exempelvis: hur skulle det utan tillgång till stadens räkenskaper kunna bevisas, att för visst arbete de av staden utbetalade arbetslönerna varit oskäligt stora; huru skulle det kunna bevisas, att det använts oskäligt mycket grus och cement, för många pålar, för mycket plank till spånt till visst arbete etc.? Fåfångt. Riksdagen har i 1905 års avtal en gång givit Stockholms stad ett oinskränkt arbetsmonopol. Konsekvenserna skola ej falla på mig.

Hade statsrevisorernas på den tekniskt-ekonomiska expertisens efterklokhet, bristande kännedom om alla på frågornas bedömande vid tidpunkten för deras avgörande inverkan samt allmän oerfarenhet i fråga om svåra grundförhållandena byggda uttalanden skolat läggas till grund för djurgårdskommissionens uppgörelser med staden angående ifrågavarande arbe-

tens utförande, skulle kronan med all säkerhet fått vidkännas ytterligare kostnader, som skulle rört sig om nu oberäkneliga belopp. Staden skulle nämligen för visso påfordrat åtskilliga för kronan dyrbara anordningar för att eliminera alla de ovan angivna risker, för vilka djurgårdskommissionen nu ansett sig böra stå självrisk hellre än att betala de riskpremier, som i annat fall på sätt ovan antytts av staden måste hava krävts och icke kunnat enligt 1905 års avtals lydelse undvikas. Mina beräkningar härutinnan hava också visat sig väl motsvara verkligheten.

Jag förklarar till slut, att jag inom ramen av min förmåga redligen sökt tillvarata kronans ekonomiska intresse, vilket jag ansett och anser gå framför de nu efteråt framkomna formella tolkningarna av 1905 års avtal. Och jag erkänner icke, att dessa tolkningar skulle kunnat genomföras gent emot Stockholms stads bestridande eller ens i varje fall varit till fördel för kronan med hänsyn till därmed följande konsekvenser.

Det måste väl erkännas, att djurgårdskommissionens exploateringsverksamhet är en affär av stora dimensioner och det vore väl måhända icke alldeles opåkallat, att ett någorlunda affärsmässigt betraktelsesätt tillämpades med avseende å affärens skötsel. Att verksamheten överhuvud anförtrotts åt ett särskilt för ändamålet skapat organ och icke överlämnats till något ämbetsverk torde väl tyda på, att affärsmässighet avsetts skola vara den ledande principen inom djurgårdskommissionen och icke formalism.

Stockholms stads gatunämnd har i sin förklaring gjort gällande att enligt vad gatunämnden trodde sig hava visat den utredning, på vilken statsrevisorerna grundat sina anmärkningar, i fråga om utgångspunkten, nämligen tolkningen av 1905 års exploateringsavtal mellan kronan och staden, vore felaktig och med avseende å redogörelsen för de faktiska förhållandena vid arbetets utförande och det tekniska bedömandet av desamma i väsentliga hänseenden missvisande.

Vidare hava revisorerna under § 26 meddelat, att de avlagt besök i djurgårdskommissionen och därvid gjort vissa iakttagelser beträffande kommissionens verksamhet vilka iakttagelser revisorerna sammanfört i följande uttalande (Del I sid. 112 och 113):

Djurgårdskommissionen omhänderhar bland annat exploateringen av Norra Djurgården. Försäljningen av de för exploatering avsedda områdena hotar att avstanna dels på grund av att återstående stadsplanlagda delar antingen tills vidare disponeras för militära ändamål eller ock med hänsyn till stadsplanens olämpliga utformning och andra därmed sammanhängande orsaker icke för närvarande lämpligen kunna utbjudas till försäljning dels enär de för exploatering lämpliga öppna områdena öster om Värtavägen ännu icke stadsplanlagts.

Enligt vad vid besöket inhämtats har från djurgårdskommissionens sida i enlighet med av Kungl. Maj:t meddelade direktiv hos Stockholms stad hemställts om dess medverkan till såväl ändringar i redan fastställd stadsplan som intagande i stadsplanen av ovannämnda öster om Värtavägen belägna områden, så att exploateringen icke skulle behöva avstanna av brist på därtill lämpliga tomter.

Vid sagda besök hava revisorerna vidare bemärkt, att i överensstämmelse med av Kungl. Maj:t givna direktiv förhandlingar med staden rörande stadsplanläggning av kronan tillhöriga områden vid Marieberg och Konradsberg å Kungsholmen pågå i syfte att jämväl dessa områden skola kunna bliva för exploatering tillgängliga.

I enlighet med särskilda av riksdagen tagna initiativ ankommer vidare på djurgårdskommissionen att till förhandling med Stockholms stad upptaga dels åtskilliga för såväl kronan som Stockholms stad betydelsefulla frågor rörande reglering av vissa tomfrågor — exempelvis spørsmålet om stadens övertagande av sådana kronan tillhöriga områden, som staden för närvarande tillåtes utnyttja såsom park mot ingen eller obetydlig ersättning, varvid ifrågasatts, att kronan i utbyte skulle förvärva vissa för kronans behov lämpliga områden — dels ock i övrigt reglering av tvistigheter mellan kronan och Stockholms stad rörande vissa markområden m. m.

Under sitt besök å redan iordningställda eller för framtida exploatering avsedda områden å Norra Djurgården hava revisorerna med tillfredsställelse kunnat konstatera, att som beläggningsmaterial å de färdigställda gatorna i avsevärd utsträckning huggen sten kommit till användning.

Redan vid igångsättandet av den hittillsvarande exploateringen av Norra Djurgården har från riksdagens sida med skärpa framhållits vikten av, att alla erforderliga åtgärder för den avsedda exploateringen genomförande vidtoges med största skyndsamhet. Statsverkets behov av medel för täckande av såväl de anslag, vilka redan förutsatts skola slutligt gäldas av medel, vilka komma att inflyta vid försäljning av mark å Djurgården, som ock för andra ändamål, gjorde det angeläget, att den länge avsedda exploateringen av Ladugårdsgärdet komme till stånd utan onödig tidsutdräkt.

Revisorerna vilja för sin del understryka vikten av att de sålunda gjorda uttalandena beaktas vid ovanberörda nu pågående förhandlingar mellan kronan och Stockholms stad rörande Ladugårdsgärdets fortsatta exploatering.

Vad från riksdagens sida uttalats angående Norra Djurgården lärer i lika hög grad böra beaktas i fråga om Mariebergs-Konradsbergsområdena. Jämväl beträffande dessa är det för kronan synnerligen angeläget, att alla de för exploateringen av dessa områden erforderliga åtgärderna komma till stånd snarast möjligt.

Jämväl ovanberörda förhandlingar mellan kronan och staden rörande ömsesidiga förvärv och regleringar av vissa tvistigheter avse frågor, som det torde vara av stor betydelse för såväl kronan som staden, att de inom snar framtid bringas till sin lösning.

Med föranledande av de förhållanden inom stenindustrin, som föranlett statsmakterna vidtaga understödjande åtgärder av stor omfattning gentemot denna industri, synes det vara påkallat att framhålla angelägenheten av att då vid kronans fortsatta exploatering gator iordningställas med permanentbeläggning, huggen sten kommer till användning i så stor utsträckning som möjligt, varigenom lättnader kunna beredas sagda industri och däri sysselsatt personal. Därvid bör tillses, att sådana åtgärder undvikas, som genom stenbeläggningens fördyrande — exempelvis genom onödigt kostsamt fogfyllningsmaterial — kunna leda till val av annat beläggningsmaterial än huggen sten.

Med hänsyn till de stora intressen, som sålunda i olika hänseenden äro knutna vid den av djurgårdskommissionen bedrivna verksamheten, vilja revisorerna framhålla angelägenheten av att riksdagen erhåller vidgad möjlighet att redan på ett tidigt stadium öva inflytande på kommissionens förhandlingar med Stockholms stad och riktlinjerna för kommissionens verksamhet i övrigt.

Yttrande har avgivits av djurgårdskommissionen (Del II sid. 120—125).

Utskottet.

Den utredning, som av 1935 års riksdag begärts i avseende å vissa mellanhavanden mellan djurgårdskommissionen och Stockholms stad och som nu föreligger i statsrevisorernas berättelse, synes utskottet giva vid handen, att åtskilliga missförhållanden kunnat konstateras vid de för den tidigare verk samma djurgårdskommissionens räkning utförda arbetena och att kronan av Stockholms stad debiterats och även i viss utsträckning lämnat ersättning för arbeten, som icke bort av kronan betalas. Utskottet har icke kunnat undgå att finna, att de debiteringsmetoder, som här tillämpats av Stockholms stad, icke stå i god överensstämmelse med vad som kan fordras av den, som åtagit sig att för annans räkning utföra vissa arbeten. Med utgångspunkt från vad som numera framkommit måste vad djurgårdskommissionens förutvarande verkställande ledamot anfört i fråga om svårigheten att åstadkomma någon kontroll över arbetena och sättet för deras debitering, då staden — efter att i ärendet hava inhämtat sin ombudsmans yttrande — under återopande av gällande avtals ordalydelse icke medgivit att från kronans sida granskning finge verkställas rörande debitering av arbetskostnaderna, framstå i en egendomlig dager.

Utskottet har sig bekant, att inom djurgårdskommissionen uppmärksamats, att riktigheten av debiteringen för arbetena från stadens sida kunde ifrågasättas, men att detta likväl i allmänhet icke föranlett något ingripande med hänsyn till att staden icke var villig underkasta sig någon närmare granskning. Då emellertid numera felaktigheter påvisats rörande de av staden verkställda debiteringarna och dessa anmärkningar i vissa fall av Stockholms stad även lämnats utan erinran, framgår också härav, att de tidigare gjorda påpekandena visat sig vara fullt riktiga. Utskottet kan icke underlåta, att här särskilt påtala det av revisorerna anmärkta förhållandet, att Stockholms stad, sedan i visst fall verkställd för hög debitering påvisats från stadens egna myndigheters sida, dock ansett sig kunna — i stället för att återbetala den oriktigt uppburna ersättningen — tillgodoföra sig densamma såsom ränta å i annat sammanhang debiterade belopp, oaktat någon laga skyldighet för kronan att utgiva sådan ränta synbarligen icke förelegat. I stadens förklaring över anmärkningarna har sistnämnda fråga icke ens omnämnts.

Av den avgivna förklaringen framgår, att tveksamhet kan råda, huruvida och i vilken utsträckning vissa av de framställda anmärkningarna kunna föranleda till av revisorerna ifrågasatt återbetalning från Stockholms stads sida. Då utskottet, som finner anmärkningarna i deras mera väsentliga delar hava fog för sig, emellertid icke anser sig böra påyrka inledande av en återvinningsprocess mot staden, i synnerhet som det kan förväntas att tvistigheter av denna art genom senare träffade avtal undvikits, vill utskottet dock giva tillkänna den uppfattningen, att från Kungl. Maj:ts sida bör tillses att Stockholms stad till kronan inbetalar åtminstone de belopp, som måste anses vara orättmätigt uppburna, något som under alla förhållanden synes vara fallet beträffande ovan nämnda ränta. Utskottets ställningstagande i fråga om en återvinningsprocess påverkas i viss mån av den omständigheten,

att de arbeten rörande vilka anmärkningar numera framställts redan för ganska länge sedan blivit av kronans verkställande myndighet likviderade.

Utskottet har fäst sig vid, att Stockholms stads gatunämnd i sitt yttrande över de framställda anmärkningarna funnit lämpligt att göra vissa enligt utskottets mening mindre lämpliga uttalanden rörande det arbete, som efter anmodan av revisorerna och på riksdagens begäran verkställts av de för frågans utredning tillkallade personerna.

Utskottet har här ovan nödgats konstatera, att från Stockholms stads sida gentemot kronan och dess organ vidtagits åtgärder, som icke stå i god överensstämmelse med vad som kan fordras, då det gäller att i samförstånd söka genomföra träffade uppgörelser. Även om det icke gärna kan undgås att vissa intressekonflikter uppstå mellan staden och kronan, då fråga är om ett ekonomiskt utnyttjande av kronans markområden i Stockholm och dess omgivningar, vill utskottet dock uttala den förväntan, att det skall lyckas att framdeles undgå åtminstone några mera djupgående konflikter på detta område och att riksdagen icke skall behöva ingripa till bevakande av kronans rätt. Utskottet har därför icke ansett sig nu böra föreslå vidtagande av särskilda åtgärder i anledning av vad revisorerna anmärkt i fråga om vissa ekonomiska mellanhavanden mellan kronan och staden.

Vad åter beträffar det likaledes av revisorerna berörda spörsmålet om ändrad sammansättning av djurgårdskommissionen och vidgad möjlighet för riksdagen att redan på ett tidigt stadium utöva inflytande på kommissionens förhandlingar med staden och rörande riktlinjerna för kommissionens verksamhet i övrigt, sammanhänger detta spörsmål i viss mån med ordnandet av de två särskilda uppgifter, vilka tillkomma den nuvarande djurgårdskommissionen, nämligen dels handhavandet av markförsäljningen och vidtagande av härför erforderliga förberedande åtgärder dels ock vissa underhandlingar med staden rörande mark- och stadsplanefrågor, vilket uppdrag tidigare handhafs av kronans fastighetskommission. Utskottet är av den uppfattningen, att stor vikt bör ägnas de ekonomiska intressen, som kronan har att här bevaka, samt att från kommissionens sida särskild uppmärksamhet bör ägnas den ekonomiska kontrollen. Med hänsyn till ifrågavarande intressen och betydelsen av huru dessa för framtiden handhavas vill det — icke minst i betraktande av vad som förekommit under behandlingen av nu ifrågavarande ärende — förefalla utskottet befogat, att det tages under övervägande huruvida och i vad mån förändringar i kommissionens sammansättning och dess organisation äro av behovet påkallade. Enligt utskottets mening bör från Kungl. Maj:ts sida förslag härutinnan snarast möjligt framläggas för riksdagen, och det synes önskvärt att detta sker redan år 1937.

Med hänvisning till vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville taga under övervägande de synpunkter, som av utskottet anförts.

11:o) **Kassarabatter m. m.** Under finansdepartementet, § 28, hava revisorerna meddelat, att de vid sin granskning av räkenskaperna för ett flertal förvaltningsinstitutioner kommit till den uppfattningen, att de olika myndigheterna vid sina inköp av förbrukningsmaterial ofta uraktlåtit att av vederbörande säljare betinga sig fördelaktiga betalningsvillkor i form av rabatter m. m. samt stundom även i de fall, då vissa rabatter stått att erhålla, helt underlåtit att utnyttja desamma (Del I sid. 117 och 118).

Revisorerna hava gjort följande uttalande:

Revisorerna hava ifråga om statsdepartementen och några kommittéer, vissa ämbetsverk i Stockholm samt åtskilliga läroverk i landsortsstäder särskilt undersökt, huru det i sådant hänseende förhåller sig vid inköp av de hos myndigheterna ojämförligt oftast förekommande förbrukningsartiklarna nämligen skrivmaterialier. Bortsett från den upphandling, som sker genom generalpoststyrelsens försorg (kungörelserna den 30 maj 1930, nr 210 och 211), göras sådana inköp av flertalet av myndigheterna successivt i mån av behov. Större delen av dessa myndigheter har härvid utverkat sig rabatter, men dessa äro synnerligen växlande. De större verken hålla sig i regel till en och samma eller ett fåtal leverantörer och erhålla då mestadels en fix rabatt, olika för skilda myndigheter, dock inträffar det att leverantören å vissa varor ej medgivit någon prisreducering alls.

Ett icke obetydligt antal verk och myndigheter verkställer emellertid rätt omfattande inköp av skrivmaterialier utan att betinga sig någon som helst rabatt, och detta ehuru likvid ofta erlagts inom den för erhållande av rabatt i allmänhet föreskrivna tiden, 30 dagar. Även om icke någon generell överenskommelse om erhållande av rabatter träffats med säljaren eller om denne genom påskrift å räkningen eller på annat sätt låtit köparen förstå att viss rabatt vore att påräkna, borde det dock i flertalet fall stå klart för varje inköpande myndighet, när det med hänsyn till den inköpta kvantiteten eller till tiden för likvidens erläggande — såsom vid kontant likvid eller vid betalning inom viss kort tid, exempelvis 30 dagar, efter räkningens utställande — rabatt av säljaren skäligen kunde vara att förvänta.

I andra fall åter, då den säljande firman utgått från att viss kassarabatt skulle lämnas och till och med angivit detta å räkningen, har det av revisorerna konstaterats, att betalningen skett så sent att rätten till kassarabatt gått förlorad.

Även givas en hel del fall, då likvid skett inom behörig tid, men vederbörande myndighet helt enkelt underlåtit att avdraga den utfästa rabatten å räkningen, varvid säljaren av naturliga skäl låtit bero.

I detta sammanhang torde det även böra omnämnas, att för vissa slag av skrivmaterialier såsom carbonpapper, stenciler och färgband, vilka redan i viss utsträckning äro föremål för centraluppköp genom postverkets försorg, i stället tillämpas systemet med varurabatter. I motsats till kassarabatterna, vilka i det stora hela kunna sägas hålla sig i omkring två procent, utgå varurabatterna efter vitt skilda procentsatser. För finansdepartementet har i ett fall kunnat konstateras en rabatt av ända till fyrtio procent. Till största delen sammanhänger detta förhållande med olikheten i kvalitéerna. Dock har kunnat iakttagas en viss variation av priserna för en och samma kvalité.

Det torde utan vidare vara klart, att de utgiftsbelopp, som för varje särskild räkning kunnat besparas genom avdragande av nämnda rabatter, i allmänhet icke uppgå till några högre belopp. Revisorerna äro dock över-

tygade om, att rättelse av här påtalade missförhållanden icke skulle för statsverket komma att bli betydelselös i besparingshänseende. Icke minst med hänsyn härtill anse revisorerna att en snar ändring på detta område är av behovet påkallad.

Orsakerna till de sålunda påvisade skiljaktigheterna mellan de vid inköp av förbrukningsartiklar lämnade rabatterna torde framför allt vara att söka i den bristande samverkan, som — med undantag för de genom postverkets försorg verkställda uppköpen — råder mellan statsinstitutionerna i förevarande hänseende, ett förhållande som revisorerna också vidrört i sin till 1928 års riksdag avgivna berättelse i ärende rörande statsverkets expensutgifter.

Beträffande sättet för åstadkommande av rättelse av de antydda missförhållandena anse sig revisorerna av olika skäl ej böra förorda en allmän centralisering till postverket av upphandlingen utav här ifrågakomna varuslag. Revisorerna vilja i stället ifrågasätta, huruvida det icke kunde finnas lämpligt att för åstadkommande av större enhetlighet ett visst ämbetsverk ålades att lämna råd och upplysningar rörande upphandling av förbrukningsartiklar.

Yttranden hava avgivits av statskontoret, riksräkenskapsverket och generalpoststyrelsen (Del II sid. 126—129).

Statskontoret har, med erinran att en centralisering av uppköp för statens räkning redan nu i viss omfattning genomförts, ansett frågan huruvida och inom vilka områden samt på vad sätt inköp av förbrukningsartiklar för statens räkning bör i vidare mån än nu sker centraliseras vara förtjänt av närmare övervägande. Däremot ifrågasätter statskontoret lämpligheten av att, såsom revisorerna föreslagit, något ämbetsverk skulle åläggas att lämna råd och anvisningar rörande upphandling av förbrukningsartiklar.

Riksräkenskapsverket har funnit revisorernas förslag om allmän centralisering till postverket av upphandlingar av ifrågavarande förbrukningsartiklar knappast kunna medföra några mera avsevärda fördelar. Ämbetsverket har i stället ansett, att med större skäl kunde ifrågasättas, om icke en centralupphandling av skriv- och kontorsmaterialier för de till huvudstaden förlagda ämbetsverken skulle vara till fördel för statsverket.

Generalpoststyrelsen har ställt sig avvisande mot den utav revisorerna ifrågasatta anordningen.

Vad revisorerna anfört giver vid handen, att ämbetsverkens upphandling av skrivmaterialier m. m. icke är ordnad på ett ur ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt. Sålunda förekommer, att statsverket för en och samma vara får erlägga olika pris. Dessa växlingar hava givetvis sin förklaring i det tillämpade upphandlingssättet och omfattningen av den verkställda upphandlingen. Det torde därför framstå som ett önskemål, att åtgärder vidtagas för att vid upphandlingen av skrivmateriel statsverket skall kunna erhålla så förmånliga villkor som möjligt. De i ärendet hörda myndigheterna hava i allmänhet uttalat sig för en på detta område centraliserad, till viss myndighet anförtrodd upphandling. Utan att här vilja ingå på de framlagda

Utskottet.

förslagen finner utskottet det föreliggande spørsmålet vara av den betydelse, att det bör göras till föremål för utredning, varvid då även torde böra tagas i överbägende, huruvida anordningar på detta område böra avse icke allenast ämbetsverken i Stockholm, vilka revisorerna närmast torde hava äsyftat, utan även övriga statliga institutioner i riket.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville taga under överbägende frågan om ordnandet av upphandling för statsverkets behov av skrivmaterielier m. m. på förmånligaste sätt.

12:o) **Anmärkningsarvode till advokatfiskalerna vid hovrätterna.** Under finansdepartementet, § 29, hava revisorerna till behandling upptagit frågan rörande anmärkningsarvode till advokatfiskalerna vid hovrätterna (Del I sid. 119—121).

Efter att hava redogjort för gällande bestämmelser, enligt vilka ifrågasvarande anmärkningsarvodet utgå, hava revisorerna erinrat därom, att genom den år 1921 beslutade löneregleringen för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, advokatfiskalerna vid rikets hovrätter placerades i dåvarande lönegraden B 15 (nuvarande B 24). I proposition till 1925 års riksdag (Utgifterna. För flera huvudtitlar gemensamma frågor) framlades bland annat förslag till uppflyttning i lönegrad av vissa tjänster, som tillhört förutvarande andra normalgraden (15 lgr.). Beträffande frågan huruvida advokatfiskalerna borde uppflyttas i högre lönegrad anfördes i propositionen bland annat, att allmänna civilförvaltningens lönenämnd vid framläggandet av sitt förslag rörande placering i lönegrad av dessa utgått ifrån att anmärkningsarvodet skulle bortfalla.

Vederbörande departementschef yttrade bland annat, att med hänsyn tagen till den indragning av anmärkningsprovision, som under senare tid skett för tjänstemän inom andra grenar av statsförvaltningen, det syntes honom ock hava legat närmast till hands att i enlighet med lönenämndens förslag i då förevarande sammanhang även indraga anmärkningsarvodet för advokatfiskalerna i hovrätterna. Frågan om indragning av inkomst av ifrågasvarande slag hade emellertid, framhöll departementschefen, kommit i ett i viss mån annat läge. Med hänsyn till storleken av den i riksräkenskapsverket förefintliga balansen av ogranskade räkenskaper hade nämligen de under hösten 1924 samlade statsrevisorerna ifrågasatt, huruvida det icke borde tagas under överbägende att införa rätt för riksräkenskapsverkets reviderande personal att efter en med hänsyn till vunnen erfarenhet och för handen varande omständigheter avpassad procentskala uppbära anmärkningsarvode. Departementschefen, som ansåg den av statsrevisorerna sålunda väckta frågan icke kunna i dess dåvarande läge underställas Kungl. Maj:ts prövning,

fann för den skull försiktigheten bjuda, att frågan om anmärkningsarvodets bibehållande eller avskaffande för hovrätternas advokatfiskaler icke löstes, förrän det väckta spörsmålet om anmärkningsprovisions införande i riksräkenskapsverket blivit avgjort. I avvaktan härå syntes departementscheferna advokatfiskalerna i hovrätterna böra bibehållas i innehavande lönegrad.

Statsrevisorernas förslag beträffande återinförande av anmärkningsprovision vid riksräkenskapsverket föranledde icke någon åtgärd från riksdagens sida.

Efter att hava i en sammanställning angivit vad som under budgetåren 1930—1935 utgått i anmärkningsarvode till advokatfiskalerna vid rikets hovrätter, hava revisorerna gjort följande allmänna uttalande:

En av de grundläggande principerna vid genomförandet av de senaste löneregleringarna för kommunikationsverken och den civila statsförvaltningen i övrigt har varit avskaffandet av sportelsystemet. Bland de skäl, som anförts för borttagande av sportlerna, må nämnas de misshälligheter, som skapas av att vissa, eljest likställda tjänstemän komma i tillfälle att förskaffa sig extra inkomster av sin tjänst, under det att de övriga få nöjas med sin i stat fastställda avlöning. Förefintligheten av dylika extra inkomster eller sportler omöjliggör ock genomförandet av enhetlig löneplan för det verk, det gäller, eller för flera likställda verk. Det har därför ansetts vara av vikt att genom uttrycklig föreskrift i de olika avlöningsreglementena förebygga eller vidtaga åtgärder till förhindrande av att så småningom under skilda former skulle komma att insmyga sig avlöningsförmåner vid sidan av dem, som vid löneregleringen upptagits. Genom kungörelse den 17 december 1920 (nr 834) angående upphävande av den vissa statstjänstemän tillkommande rätt till anmärkningsarvode föreskrevs även, att, där enligt då gällande avlöningsreglementen eller eljest meddelade föreskrifter statens tjänsteman ägde uppbära anmärkningsarvode, sådant arvode icke skulle utgå för belopp, som återburits eller inbetalats på grund av anmärkningar, vilka till vederbörande ämbetsverk ingivits efter utgången av år 1920. Nu nämnda bestämmelser hava emellertid icke ansetts tillämpliga beträffande advokatfiskalernas anmärkningsarvoden.

Såsom av det anförda framgår föranledde den av 1924 års statsrevisorer väckta frågan om anmärkningsarvodets återinförande vid riksräkenskapsverket icke någon riksdagens åtgärd. Ett av en motionär vid 1927 års riksdag väckt förslag i samma riktning vann ej heller riksdagens bifall. Vidkommande frågan om anmärkningsarvodet i nu föreliggande fall anse revisorerna, att, då så lång tid förflutit, sedan berörda spörsmål i avseende å riksräkenskapsverket varit föremål för statsmakternas prövning och några nya omständigheter, som böra föranleda ändring i det då gjorda ståndpunktstagandet sedan dess knappast framkommit, tillräckliga skäl icke föreligga att längre bibehålla denna förmån åt advokatfiskalerna vid hovrätterna.

Yttranden hava avgivits av statskontoret, riksräkenskapsverket, Svea hovrätt, Göta hovrätt samt hovrätten över Skåne och Blekinge (Del II sid. 129—138).

Riksräkenskapsverket liksom i viss mån statskontoret hava i huvudsak delat revisorernas mening, att det till advokatfiskalerna i hovrätterna utgående anmärkningsarvode vid stämpelgranskning borde avskaffas. Dock borde

frågan om arvodets indragning upptagas till övervägande vid den omprövning av advokatfiskalernas tjänsteställning och lönegradsplacering, som torde böra ske i samband med det ifrågasatta införandet i vidgad omfattning av muntligt förhör inför hovrätt. Utan avvaktan härpå syntes böra övervägas att revidera de nuvarande grunderna för anmärkningsarvodets bestämmande i syfte att i vidare mån än som nu vore fallet begränsa den utgående ersättningen.

Svea och Göta hovrätter hava ställt sig avvisande mot revisorernas förslag och ansett, att, därest indragning av anmärkningsarvodet komme att äga rum, advokatfiskalsbefattningarna borde uppflyttas i högre lönegrad. Hovrätten över Skåne och Blekinge har ansett, att anmärkningsarvodet borde borttagas, men att åt advokatfiskalerna skulle beredas kompenstation genom deras uppflyttande i högre lönegrad.

Utskottet.

Såsom revisorerna framhållit hava sportler ansetts i princip olämpliga som avlöningsform, och har sportelsystemet alltmer utmönstrats ur de statliga avlöningsföreskrifterna. Ur denna synpunkt hava revisorerna ansett, att jämväl det till advokatfiskalerna vid hovrätterna utgående anmärkningsarvodet icke längre böra bibehållas. Då utskottet med hänsyn till vad som i ärendet anförts finner lämpligt, att frågan blir föremål för övervägande från Kungl. Maj:ts sida, anser sig utskottet böra föreslå,

att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville taga under övervägande frågan om bibehållande av till advokatfiskalerna vid hovrätterna utgående anmärkningsarvode.

13:o) **Mantalsskrivningsprovision till städernas tjänstemän.** Under finansdepartementet, § 30, hava revisorerna ifrågasatt indragning av nu utgående mantalsskrivningsprovision till städernas tjänstemän (Del I sid. 122).

Revisorerna hava lämnat en kortfattad historik över förhållandena på området ävensom redogjort för de i ämnet gällande bestämmelserna.

Som allmänt uttalande hava revisorerna anfört följande:

En av revisorerna verkställd utredning har givit vid handen, att ifrågasvarande ersättningsbelopp äro synnerligen växlande och mången gång ytterst obetydliga. Ersättningsbeloppen utbetalas i regel direkt till vederbörande mantalsskrivningstjänsteman, oavsett om de med tjänsten förenade sportlerna indragits till stadskassan. I ett flertal fall har även vederbörande tjänsteman icke uttagit honom tillkommande provision. I andra fall åter har provisionen uttagits för flera år på en gång, exempelvis för tio år.

Utän tvivel vore det därför en tidsenlig och önskvärd reform, om ifrågasvarande ersättning, som såväl för städerna som för den enskilde tjänstemannen torde sakna ekonomisk betydelse, kunde upphöra att utgå. Detta synes desto mera motiverat som i de flesta städer mantalsskrivningstjänstemännen äro anställda i stadens tjänst mot fast lön, varvid provisionen ingår till stadens kassa.

Yttranden hava avgivits av statskontoret, riksräkenskapsverket och svenska stadsförbundet (Del II sid. 139 och 140).

Statskontoret och riksräkenskapsverket dela revisorernas mening, att ifrågavarande mantalsskrivningsprovision bör upphöra att utgå, under det att svenska stadsförbundet visserligen icke motsätter sig den föreslagna indragningen, men anser att avskrivningen bör genomföras successivt under en tid av fem år.

Med hänsyn till de obetydliga belopp, varom här är fråga och då därtill kommer, att mantalsskrivningstjänstemännen i de flesta städer äro anställda i vederbörande stads tjänst mot fast lön, varvid provisionen ingår till stadens kassa, ansluter sig utskottet till revisorernas uppfattning, vilken jämväl vunnit stöd i de i ärendet hörda myndigheternas yttranden, att här ifrågavarande provision lämpligen bör upphöra att utgå. Härigenom skulle, såsom statskontoret i sitt yttrande i ärendet anført, det under sjunde huvudtiteln i riksstaten uppförda anslaget till observations- och uppbördsprocenter kunna nedsättas med ett av ämbetsverket till i runt tal 10,000 kronor beräknat belopp.

Utskottet.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville vidtaga åtgärder i syfte att mantalsskrivningsprovision till städernas tjänstemän må upphöra att utgå.

14:o) Redovisning i länsstyrelsernas räkenskaper av vissa icke statliga medel, som debiteras och indrivs i samband med kronouppbörderna. Under finansdepartementet, § 31, hava revisorerna framställt vissa erinringar beträffande redovisningen i länsstyrelsernas räkenskaper av vissa icke statliga medel (Del I sid. 123 och 124).

Revisorerna hava erinrat därom, att länsstyrelse på därom gjord framställning ombesörjer, att vissa till uttaxering beslutade icke statliga medel varda genom vederbörande i sammanhang med kronoskatterna debiterade och indrivna. För bestyret med detta arbete utgår ersättning, beräknad efter viss procent å medlen i fråga. Bland de medel, som i förevarande fall komma i fråga, hava omnämnts landstingsmedel, vägskatt, tingshusmedel och vissa försäkringsanstalters avgifter.

Revisorerna hava lämnat en redogörelse över bestämmelserna rörande debitering och uppbörd av dessa medel och härtill knutit följande allmänna uttalande:

Vid sin granskning av länsstyrelsernas räkenskaper hava revisorerna uppmärksammat, att utbetalningarna av ifrågavarande medel i regel icke äro verifierade. Sålunda saknas ofta de till utbetalningsärendena hörande handlingarna, innefattande bland annat utredning om beräkningen av de statsverket och vederbörande tjänstemän tillgodoförda provisionsandelarna. Då statsverket är ansvarigt för redovisningen av de medel, som inflyta i sam-

band med kronouppbörden och sålunda är ersättningsskyldigt för felaktigt utbetalda belopp, anse revisorerna, som inhämtat, att fall inträffat, där provisionen oriktigt beräknats, angeläget, att åtgärder vidtagas för en bättre verifiering av här omförmälda medel.

Yttranden hava avgivits av riksräkenskapsverket och samtliga länsstyrelser (Del II sid. 141—169).

Riksräkenskapsverket har anfört, bland annat, att anordningsbesluten rörande utbetalningar till vederbörande kommunala myndigheter m. fl. av medel, som uppbäras i sammanhang med kronouppbörden, medfölja icke länsräkenskaperna vid deras insändande till riksräkenskapsverket, enär desamma jämlikt kungörelsen den 13 november 1931 (nr 396) § 23 skola bifogas de redogörelser, som länsstyrelserna före den 15 februari hava att tillställa ifrågavarande myndigheter. Då dessa myndigheter icke lära hava något större intresse av att äga tillgång till originalanordningarna, torde dessa för framtiden, jämte tillhörande uträkningar m. m., lämpligen kunna biläggas länsräkenskaperna, medan i stället avskrifter av anordningarna vidfogas nämnda redogörelser.

Utskottet.

Revisorerna hava anmärkt, att länsstyrelsernas beslut om utbetalning av landstings- m. fl. medel i regel icke äro verifierade. Detta förhållande torde sammanhänga därmed, att handlingarna rörande utbetalning av nu angivna medel icke åtfölja länsräkenskaperna, enär länsstyrelserna redovisa medlen direkt till landsting, väggkassor m. fl. Då genom förfaringssättet i fråga riksräkenskapsverket undandrages möjligheten att underkasta även dessa anordningsbeslut saklig granskning, synes utskottet en ändring i berörda förhållande vara påkallad. Det av revisorerna framförda önskemålet om en bättre verifiering av här omförmälda medel i länsräkenskaperna skulle lämpligen kunna vinnas därest, såsom vissa länsstyrelser föreslagit, avskrifter av verifikationerna och av den anordningshandlingen bifogade uträkningen över provisionsmedlens fördelning medsändes länsstyrelsernas räkenskaper till riksräkenskapsverket.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville vidtaga åtgärder för åstadkommandet av en fullständig verifiering av vissa icke statliga medel, som debiteras och indrivs i samband med kronouppbörden.

15:o) Redovisning av hittegodsmedel samt av vissa hos överståthållarämbetet för polisärenden fonderade medel. Under finansdepartementet, § 32, hava revisorerna framställt vissa erinringar beträffande redovisning av hittegodsmedel (Del I sid. 124—126).

Revisorerna hava meddelat, att de vid av dem verkställd granskning av överståthållarämbetet för polisärenden räkenskaper för budgetåret 1934/1935 uppmärksammat, att ett belopp av 3,024 kronor 6 öre uppdebiterats å titel »A III Diverse inkomster: försäljningsmedel för lös egendom» utgörande kronans andel av hittegodsmedel.

Efter att hava redogjort för gällande bestämmelser rörande hittegodts hava revisorerna meddelat, att hittegodts, som i Stockholm tillvaratagits och inlämnats till polisen, uppsamlas å poliskammarens magasin. Därest ej vederbörande ägare anmäler sig inom natt och år från det pålysning härom i vederbörlig ordning ägt rum, försäljes det å auktion och försäljningssumman redovisas till överståthållarämbetet för polisärenden. Av såväl försäljningssumman som till polisen överlämnade upphittade penningar tillgodoföres statsverket två tredjedelar, under det att återstående tredjedelen, utgörande upphittarens andel, redovisas i en särskild liggare, där även utgifter för tillvaratagandet såsom transport och annonskostnader m. m. samt utbetalda upphittarandelar bokföras.

Under årens lopp — den tidigaste redovisningen avser under år 1875 influtna medel — har härigenom bildats en fond av ej utbetalda upphittarandelar, som den 1 januari 1935 utgjorde omkring 35,000 kronor. Större delen av beloppet är placerad å checkräkning i enskild bank. Räntan tillföres emellertid ej fonden utan tillfaller enligt av överståthållarämbetet under hand lämnad uppgift en tjänsteman inom överståthållarämbetet för polisärenden.

I skrivelse till Konungen den 20 november 1935 har överståthållarämbetet hemställt om tillstånd att få disponera avkastningen av nämnda fond till understöd åt befattningshavare inom ämbetet m. m.

Revisorerna hava gjort följande allmänna uttalande:

Det vill synas revisorerna, att ifrågavarande andelar i hittegodtsmedel i de fall, då de icke kunnat tillställas vederbörande upphittare, bort redovisas i överståthållarämbetets till riksräkenskapsverket ingående räkenskaper såsom deponerade medel för att sedermera — när ingen rättsägare finnes — i överensstämmelse med vad som gäller för sådana medel tillgodoföres statsverket och uppdebiteras å titel »A III Diverse inkomster». Revisorerna kunna icke undgå att finna det anmärkningsvärt, att på sätt skett räntan å ifrågavarande medel disponerats av överståthållarämbetet.

I detta sammanhang vilja revisorerna fästa uppmärksamheten på att bestämmelser böra meddelas i fråga om redovisningen av sådana medel.

Yttrande har avgivits av riksräkenskapsverket och förklaring av överståthållarämbetet, som bifogat särskilt yttrande från polismästaren i Stockholm (Del II sid. 171—175).

Riksräkenskapsverket har anslutit sig till vad revisorerna i denna fråga anført.

Överståthållarämbetet har framhållit, att verkets förfaringssätt föranletts av avsaknaden av föreskrifter på området.

Vidare hava revisorerna under § 35 framställt vissa anmärkningar i fråga om överståthållarämbetets för polisärenden förfaringssätt vid redovisningen av vissa hos ämbetet fonderade medel (Del I sid. 130 och 131).

Revisorerna hava meddelat, att de genomgått överståthållarämbetets för polisärenden redovisning över »deponerade» medel, i vilken räkenskap bokföras utbetalningar av de bötesandelar, som enligt lagstiftningen om

olovlig sprithantering skola ställas till överståthållarämbetets förfogande för att i enlighet med givna föreskrifter användas till uppmunt-
ran av polismän, vilka ådagalagt synnerligt nit vid beivrandet av olov-
lig rusdrycks- eller sprithantering. Revisorerna hava vid sin granskning iakt-
tagit, att de deponerade medlen vid 1935 års ingång voro placerade med
40,000 kronor å kapitalräkning, hos enskild bank med 348 kronor 97 öre å
checkräkning och med återstoden eller 348 kronor 68 öre kontant innelig-
gande hos räkenskapsföraren. Räntan å bankräkningarna har icke tillförts
redovisningen under åren 1932—1934 samt dessförinnan blott med mindre
del. Enligt av överståthållarämbetet under hand lämnad uppgift hava oredo-
visade räntemedel uppburits av en tjänsteman inom överståthållarämbetet
för polisärenden.

I skrivelse till Konungen den 20 november 1935 har överståthållarämbetet
hemställt om tillstånd att få disponera avkastningen av ifrågavarande medel
till understöd åt befattningshavare inom ämbetsverket.

Revisorerna hava gjort följande allmänna uttalande:

Enligt allmänna rättsgrundsatser torde staten böra betraktas såsom ägare
av gods, till vilket ägare ej finnes. Vid sådant förhållande hade ifrågava-
rande medel bort redovisas i överståthållarämbetets till riksräkenskapsverket
ingående räkenskaper för att i vederbörlig ordning tillgodoföras statsverket.
Därtill kommer att vissa av dessa belopp ursprungligen varit statsmedel. Då
ifrågavarande medel, såsom revisorerna hålla före, bort tillkomma stats-
verket, synes det anmärkningsvärt att å dem belöpande räntor disponerats på
sätt som skett.

Revisorerna, som i annat sammanhang gjort uttalande angående vissa hitte-
godsmedel, anse, att bestämmelser om redovisning jämväl i förevarande fall
böra meddelas.

Yttrande har avgivits av riksräkenskapsverket och förklaring av överståt-
hållarämbetet, som bifogat särskilt yttrande av polismästaren i Stockholm
(Del II sid. 172—175 och 178).

Utskottet.

Utskottet delar revisorernas uppfattning, att det av överståthållarämbetet
tillämpade förfarings sättet i av revisorerna här påtalade fall icke är lämp-
ligt. Det synes utskottet riktigare, att medel varom här är fråga — såframt
de icke kunna omedelbart tillställas vederbörande — tillgodoföras statsverket
i enahanda ordning, som tillämpas beträffande andra hos statsmyndigheter
deponerade medel och upptagas till redovisning i överståthållarämbetets till
riksräkenskapsverket ingående räkenskaper.

Med hänsyn till ifrågavarande medels natur är överståthållarämbetets sätt
att disponera avkastningen av desamma enligt utskottets mening i hög grad
anmärkningsvärt.

Då utskottet har anledning antaga, att ändring i här berörda avseenden
kommer att vidtagas utan att någon åtgärd från riksdagens sida erfordras,
har utskottet nu allenast velat vad i dessa ärenden förekommit för riks-
dagen

omförmäla.

16:o) **Hos överståthållarämbetet nedsatta fullföljdsavgifter m. m.** Under finansdepartementet, § 34, hava revisorerna framställt vissa anmärkningar beträffande gällande ordning för nedsättning av fullföljdsavgift och kostnadsersättning samt för lyftande av sådant nedsatt belopp (Del I sid. 127—130).

Revisorerna hava erinrat därom, att jämlikt 30 kap. 19 § rättegångsbalken är den, som vill fullfölja talan mot hovrätts utslag eller beslut, pliktig att med vissa undantag och inskränkningar hos Konungens befallningshavande nedsätta ej allenast fullföljdsavgift, 150 kronor, utan ock enahanda belopp till säkerhet för den kostnadsersättning, som kan komma att tillerkännas motparten.

Enligt gällande bestämmelser må nedsättning av fullföljdsavgift och kostnadsersättning ske hos vilken som helst av länsstyrelserna. Har Kungl. Maj:t i dom eller utslag förordnat, att part äger återbekomma nedsatt fullföljdsavgift eller lyfta belopp, som nedsatts till säkerhet för kostnadsersättning, äger han utbekomma beloppet hos den länsstyrelse, där det blivit nedsatt. Därest part ej gjort framställning om återbekommande av nedsatt belopp inom tio år efter nedsättningen, skola medlen uppsägas till lyftning. Medel, till vilkas uttagande någon efter viss fastställd tid icke anmält sig, skola omföras i landskontorets räkenskaper till riksstatstiteln »A III Diverse inkomster», varifrån utbetalning sker, när vederbörande gör framställning om beloppets utfående.

Revisorerna hava uppmärksammat vissa fall, där en advokat i Stockholm för rättssökande personers räkning, vilka personer berättigats återbekomma av dem nedsatta avgifter för motparts kostnadsersättningar, mot viss ersättning uttagit och tillhandahållit vederbörande det deponerade beloppet.

Revisorerna hava gjort följande allmänna uttalande:

Det nuvarande systemet med inbetalning och utbetalning av nu ifrågavarande medel synes revisorerna synnerligen otidsenligt och otillfredsställande. Såsom av utredningen framgår, äger part hos överståthållarämbetet eller hos vilken länsstyrelse som helst nedsätta fullföljdsavgift och kostnadsersättning. Detta innebär, att samtliga ifrågavarande myndigheter måste i sina räkenskaper redovisa dessa medel, vilket medför onödig omgång och tidsutdräkt. Utan att närmare ingå på frågan, huruvida icke i fall, varom här är fråga, vanliga preskriptionsbestämmelser böra vinna tillämpning, finna revisorerna det föga tilltalande, att, på sätt av det ovan anförda framgår, vederbörande part för utfående av sålunda nedsatt belopp nödgas vidkännas särskilda kostnader. Enligt revisorernas mening torde bestyret med uppböörden och utbetalningen av nämnda medel utan olägenhet kunna anförts åt en enda myndighet, exempelvis nedre justitierevisionen. Därest en dylik anordning genomfördes, skulle medlen direkt kunna tillställas vederbörande i samband med överlämnandet av utslaget eller rättegångshandlingarna i målet.

Yttranden hava avgivits av riksräkenskapsverket och överståthållarämbetet (Del II sid. 175—177).

Riksräkenskapsverket har ställt sig helt avvisande mot revisorernas förslag, under det att överståthållarämbetet anslutit sig till det av revisorerna

angivna önskemålet, att inbetalning av fullföljdsavgift och kostnadsersättning må ske i nedre justitierevisionen.

Utskottet. Det nuvarande systemet med nedsättning av fullföljdsavgift och kostnadsersättning samt angående lyftande av sådant nedsatt belopp måste ur skilda avseenden betraktas som mindre tillfredsställande. Revisorerna hava nu ifrågasatt en sådan ändring av gällande bestämmelser, att bestyret med uppbörden och utbetalningen av nämnda medel anförtros åt en enda myndighet, och hava i sådant avseende närmast tänkt sig nedre justitierevisionen.

Då utskottet, som ansluter sig till de av revisorerna anförda synpunkterna, är av den uppfattningen att detta spörsmål dock bör bliva föremål för övervägande från Kungl. Maj:ts sida, får utskottet hemställa,

att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville taga under övervägande frågan om ändrade bestämmelser angående uppbörd och utbetalning av vid talan mot hovrätts utslag eller beslut nedsatta fullföljdsavgifter och kostnadsersättningar.

17:o) Statsverkets provision å uppbörden av landstingskatt i magistratsstäder. Under finansdepartementet, § 36, hava revisorerna till behandling upptagit frågan rörande statsverkets provision å uppbörden av landstingskatt i magistratsstäder ävensom framställt vissa erinringar beträffande av lanträntmästare för mycket uppburen provision (Del I sid. 131—138).

Revisorerna hava inledningsvis erinrat därom, att i § 53 förordningen den 21 mars 1862 (nr 16) om landsting, föreskrevs bland annat, att såsom ersättning för debitering och uppbörd av landstingskatt finge innehållas 3 procent av inlevererade landstingsmedel, varav beräknades $1\frac{1}{2}$ procent för debiteringen (häradsskrivare och kronouppbördstjänsteman i stad), 1 procent för uppbörden (kronofogde och kronouppbördstjänsteman i stad) samt $\frac{1}{2}$ procent att lika fördelas emellan landskamreraren och lanträntmästaren. För debitering och uppbörd av landstingskatt utgick således ersättning efter samma procenttal för såväl fögderierna som magistratsstäderna. Enligt 63 § av lagen den 23 oktober 1891 angående väghållningsbesvärets utgörande på landet stadgades, att provision för debitering och uppbörd av vägskatt utginge efter samma grunder som beträffande landstingsmedel.

Sedan lanträntmästarna från och med år 1909 uppförts å en särskild övergångsstat beslöts, att, i den mån lanträntmästare avginge, tjänsten skulle indragas och till sådan befattningshavare utgående uppbördsprovision å landstingskatt eller $\frac{1}{4}$ procent å hela uppbörden tillgodoföras statsverket. Enahanda skulle gälla beträffande kronofogdarna sedan de från och med år 1918 uppförts på indragningsstat och genom 1925 års lönereglering även landskamrerare.

Uti en vid 1922 års riksdag med anledning av propositionen nr 204 angående ersättning för debitering och uppbörd av landstingskatt m. m., väckt

motion hemställdes, bland annat, att till statsverket indragna provisionsandelar skulle utgå med hälften av dittills gällande procenttal. Detta innebar således en sänkning av den statsverket tillkommande provisionen å landstingsmedel från magistratsstad från $\frac{1}{4}$ procent till $\frac{1}{8}$ procent (lanträntmästarrens indragna provisionsandel). Riksdagen biföll motionen.

Emellertid kom i riksdagens skrivelse över berörda motion ett förbiseende att äga rum, såtillvida, att motionen blev felaktigt refererad såsom avseende ersättning till $\frac{1}{2}$ procent i stället för rätteligen hälften av dittills gällande procenttal. Vidare hade riksdagen i sin skrivelse beträffande lanträntmästarnas provisionsandelar ansett, att gällande bestämmelser skulle bibehållas, detta med den motivering, att, då lanträntmästartjänsterna i det fåtal län, där de då funnes, efter hand komme att indragas, behov av ändrade bestämmelser ej förelåg. Att märka är emellertid, framhålla revisorerna, att enligt då gällande bestämmelser lanträntmästarnas provisionsandelar skulle efter nämnda befattningshavares avgång från tjänsten tillgodoföras statsverket.

Enligt den i överensstämmelse med de av riksdagen fastställda grunderna av Kungl. Maj:t utfärdade förordningen den 15 juni 1922 (nr 269) utgingo sålunda de till statsverket indragna provisionsandelarna med $\frac{1}{2}$ procent såväl i fögderierna som i magistratsstäderna. Härutöver utgick emellertid i magistratsstäderna fortfarande ersättning för uppbörden till kronouppbördstjänsteman i stad med $\frac{1}{2}$ procent på uppbörden i staden.

Uti en till 1933 års riksdag avlåten proposition (nr 151) framlade Kungl. Maj:t förslag av innehåll, att de till statsverket indragna provisionsandelarna skulle höjas från 0.5 procent till 0.6 procent. Härom anförde departementschefen, att ifrågavarande provisionsandelar, nämligen landskamrerarnas, utgående efter fallande skala samt kronofogdarnas och lanträntmästarnas, vilka reducerats till $\frac{1}{2}$ procent av uppbörden lämpligen borde sammanslås och utgå efter en gemensam fix procent. I övergångsbestämmelserna till den ifrågasatta förordningen föreslog Kungl. Maj:t intagande, bland annat, av en föreskrift om att de nya bestämmelserna i ämnet icke skulle inverka på den rätt till ersättning för debitering eller uppbörd, som tillkom tjänsteman, vilken kvarstod å äldre stat eller tillhörde sådan stat (lanträntmästare). Beträffande sistnämnda förslag yttrade riksdagen, att stadgande i sådant avseende icke borde upptagas i övergångsbestämmelserna.

I överensstämmelse med av riksdagen beslutade grunder fastställde Kungl. Maj:t genom förordning den 30 juni 1933 (nr 461) särskilda föreskrifter angående ersättning för debitering och uppbörd av landstingsmedel. Enligt denna utgå sålunda de till statsverket indragna provisionsandelarna med 0.6 procent å uppbörden. Ersättning för uppbörden till kronouppbördstjänsteman i stad skulle fortfarande utgå med $\frac{1}{2}$ procent. Någon föreskrift om att den nya förordningen i ämnet icke skall inverka på den rätt till ersättning för debitering eller uppbörd, som må tillkomma tjänsteman, vilken kvarstår å äldre stat (lanträntmästare), finnes icke.

Den enligt nyss anförda bestämmelser utgående uppbördsprovisionen å landstingsskatt framgår närmare av nedanstående sammanställning.

Å uppbörd från fögderierna.	Å uppbörd från magistratsstäderna.
1) före ikraftträdandet av 1922 års kungörelse	1) före ikraftträdandet av 1922 års kungörelse
till statsverket indragen provision, som förut tillkom kronofogde 1 %	provision till kronouppbörds-tjänsteman i stad 1 %
till statsverket indragen provision, som förut tillkom lanträntmästare 0.25 %	till statsverket indragen provision, som förut tillkom lanträntmästare 0.25 %
2) enligt 1922 års kungörelse	2) enligt 1922 års kungörelse
till statsverket indragna provisioner 0.5 %	till statsverket indragna provisioner 0.5 %
	provision till kronouppbörds-tjänsteman i stad 0.5 %
3) enligt 1933 års kungörelse	3) enligt 1933 års kungörelse
till statsverket indragna provisioner 0.6 %	till statsverket indragna provisioner 0.6 %
	provision till kronouppbörds-tjänsteman i stad 0.5 %

Ann. Dessutom erlade landsting till landskamrerare före den 1 juli 1925 viss procent på uppbörden, lika för land och stad, samt i län, där lanträntmästare kvarstod i tjänst, därjämte 0.25 % på hela uppbörden.

Revisorerna hava härefter meddelat, att de vid sin granskning uppmärksammat, att till lanträntmästaren å övergångsstat i Norrbottens län A. J. Th. Enequist från landstingsmedel och vägskatt utbetalats provision å under åren 1933 och 1934 hos länsstyrelsen influtna dylika medel med respektive 9,372 kronor 51 öre och 9,221 kronor 77 öre. Av en av revisorerna gjord sammanställning framgår, att Enequists provisionsandelar under åren från och med 1923 till och med 1935 uppgått till sammanlagt 131,189 kronor 52 öre.

Revisorerna hava meddelat, att Enequist, som är född år 1863, utnämndes till lanträntmästare i Norrbottens län år 1897 och att han åtnjuter avlöning enligt 1883 års lönestat för lanträntmästare. Ehuru Enequist överskridit den ålder, som för befattningshavare inom den civila statsförvaltningen utgör pensionsålder, har han, då han utnämns till lanträntmästare redan år 1897, på grund av särskilda bestämmelser icke ansetts skyldig avgå vid viss ålder.

Revisorerna hava gjort följande allmänna uttalande:

Såsom av det anförda framgår, erlade landstingen före tillkomsten av 1922 års kungörelse procentuellt sett lika stor provision å uppbörden i såväl fögderierna som i magistratsstäderna. På grund av 1922 års riksdagsbeslut fingo emellertid landstingen erlægga provision efter en högre procentsats å den del av uppbörden, som hänförde sig till magistratsstäderna. Sammanlagt torde landstingen härigenom hava åsamkats en merkostnad av omkring 1,200,000 kronor. Ett dylikt resultat av de föreslagna åtgärder till sänkning

av provisionen lär icke hava varit avsett. Genom sitt beslut torde riksdagen väl närmast hava åsyftat en genomgående sänkning av landstingens utgifter för uppborren av landstingsskatten. Då några sakliga skäl för en sådan differentiering av uppborrsprovisionen i fögderierna och magistratsstäderna icke heller i övrigt föreligga, hava revisorererna ansett sig böra bringa nämnda förhållande till riksdagens kännedom.

Vad beträffar provision å landstingsskatt m. m. till lanträntrmästaren i Norrbottens län vilja revisorererna framhålla att i kungörelsen den 30 juni 1933 (nr 461) om ersättning för debitering och uppörd av landstingsmedel icke upptagits något stadgande om skyldighet för landsting att till i tjänst kvarstående lanträntrmästare utbetala provisionsandel å uppborren av dylika medel. Då provision för debitering och uppörd av vägskaft utgår efter samma grunder som beträffande landstingsmedel följer därav, att lanträntrmästare icke heller äger uppbära provisionsandel å sådana medel. På grund härav har länsstyrelsen i Norrbottens län icke ägt att under åren 1934 och 1935, på sätt skett, till Enequist utbetala provisionsandelar å influten uppörd av dessa medel.

I detta sammanhang torde böra omnämnas, att genom 1922 års riksdags beslut att de i tjänst kvarstående lanträntrmästarnas provisionsandelar skulle utgå efter dittills gällande grunder, landstingen i de län, där lanträntrmästare funnits under tiden från och med år 1923 till och med år 1932 — i motsats till vad som förut varit gällande — fått vidkännas en extra kostnad för uppborren av landstingsmedel med $\frac{1}{4}$ procent å de influtna beloppen, något som varken det i propositionen eller det i motionen framlagda förslaget avsett. Samma förhållande gäller även beträffande vägdistrikt i nyssnämnda län.

Yttranden hava avgivits av statskontoret, riksräkenskapsverket, samtliga länsstyrelser samt svenska landstingsförbundet (Del II sid. 141—171 och 179).

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herr *H. Bäcklund m. fl.* (nr 178) och den andra inom andra kammaren av herr *B. Holmgren m. fl.* (nr 292), vari hemställts, att riksdagen måtte besluta, dels att till landstingen måtte återbetalas vad statsverket sedan år 1923 i enlighet med vad i motionerna anförts erhållit för mycket i provision å uppörd av landstingsskaft från magistratsstäder, dels ock att Norrbottens läns landsting samt respektive vägdistrikt måtte återfå ett belopp motsvarande det, som under åren 1923—1933 utbetalats i uppborrsprovision till lanträntrmästaren i Norrbottens län *A. J. Th. Enequist*.

Efter att hava erinrat om vad riksdagens revisorer under förevarande paragraf anført hava motionärerna framhållit följande:

Av det ovan anförda torde få anses ådagalagt, att landstingen efter år 1922 varit nödsakade att — i strid med vad som verkligen varit avsett — för uppbärande av landstingsmedel, som härrörde från magistratsstäder, erlægga högre provision än som tidigare varit fallet. Under sådana omständigheter synes det förenligt med rättvisa och billighet att åtgärder nu vidtagas för att rätta till ovan av statsrevisorerna påtalade missförhållanden. I dylikt syfte bör först och främst ändring företagas i förordningen den 30 juni 1933 om ersättning för debitering och upp-

börd av landstingsmedel, så att den totala uppbördsprovisionen för landstingskatt i magistratsstäderna kommer att utgå efter samma procentsats som i landstingsområdet i övrigt, nämligen 0,6 procent å det influtna beloppet, varav i sagda städer 0,5 procent bör tillkomma kronoppbördsmanen och 0,1 procent statsverket. Emellertid måste det även anses som en gärd av rättvisa, att landstingen erhålla gottgörelse för vad de på grund av det begångna misstaget fått erlægga för mycket i provision för uppbörden i magistratsstäderna sedan år 1922. Detta belopp skulle enligt gjorda beräkningar uppgå till sammanlagt omkring 1,200,000 kronor.

Vad därefter angår den av riksdagens revisorer berörda frågan om utbetalda provisioner till lanträttemästaren i Norrbottens län A. J. Th Enequist torde det av den i ärendet förebragta utredningen framgå, att Norrbottens läns landsting dels på grund av förbiseende vid avfattningen av 1922 års bestämmelser i ämnet fått utbetala provision till honom under åren 1923—1933 om $\frac{1}{4}$ procent av uppbörden i länet, dels ock i strid mot bestämmelserna i ovanberörda förordningen den 30 juni 1933 utbetalat enahanda provision till honom för åren 1934 och 1935. Även i detta fall synes det rättvist att Norrbottens län hålles ekonomiskt skadeslöst för vad det fått erlægga i provision till Enequist sedan år 1923. I detta sammanhang må emellertid framhållas, att för åren 1934 och 1935 möjlighet torde förefinnas för Kungl. Maj:t att utan riksdagens medverkan bereda Norrbottens läns landsting ävensom respektive vägdistrikt ersättning för vad länsstyrelsen sålunda felaktigt under nyssnämnda år utgivit åt Enequist av landstingsmedel m. m. Beträffande ersättning åt landstinget för den provision, som landstinget och respektive vägdistrikt fått för mycket vidkännas under åren 1923—1933 läser emellertid beslut av riksdagen erfordras. Förutom billighetsskäl talar för gottgörelse jämväl den omständigheten, att Norrbottens läns landsting är landets mest skattetyngda och som sådant i behov av det ekonomiska tillskott, som ett bifall till detta förslag skulle innebära.

Utskottet.

Vidkommande först den av revisorerna påtalade genom beslut av 1922 års riksdag uppkomna åtskillnaden i uppbördsprovisionen å landstingsmedel i fögderierna och magistratsstäderna vill utskottet erinra därom, att denna fråga varit föremål för behandling av innevarande års riksdag. Sålunda har 1936 års riksdag (jfr konstitutionsutskottets utlåtande nr 19) med bifall till i ämnet väckta motioner beslutat sådan ändrad lydelse av förordningen den 30 juni 1933 (nr 461) om ersättning för debitering och uppbörd av landstingsmedel, att de till statsverket indragna provisionsandelarna skola utgå med sex tiondels procent å uppbörden, dock att å uppbördsbelopp, varå skall utgå ersättning för uppbörden till kronoppbördstjänsteman, ifrågasättande provisionsandelar skola utgå med allenast en tiondels procent.

Det av revisorerna påtalade missförhållandet torde således härigenom från och med innevarande år komma att bli tillrättat.

I konstitutionsutskottets ovanberörda utlåtande nr 19 har som stöd för den föreslagna författningsändringen anförts, att den av 1922 års riksdag beslutade differentieringen av uppbördsprovisionen i fögderierna och magistratsstäderna icke torde hava varit i verkligheten åsyftad. Den lärers få anses hava tillkommit på grund av förbiseende. Det kan enligt utskottets mening vid sådant förhållande måhända synas billigt, att, såsom av revisorerna ifrågasatts och av motionärerna påyrkats, åt landstingen beredas gottgörelse av

statsverket för vad de till följd av nämnda riksdagsbeslut för mycket erlagt i provision å uppbörd av landstingsskatt från magistratsstäderna. Enahanda gäller jämväl beträffande motionärernas likaledes gjorda hemställan, att Norrbottens läns landsting samt respektive vägdistrikt böra återfå vad de under åren 1923—1933 utbetalt i uppbördsprovision till lanträntmästaren Enequist.

Ehuru statsutskottet således finner visst fog föreligga för motionärernas framställningar, har utskottet dock icke ansett sig böra förorda, att åtgärder i enlighet därmed nu vidtagas från riksdagens sida, innan en mera ingående utredning i ärendet blivit genom Kungl. Maj:ts försorg verkställd. Utskottet vill därför nu inskränka sig till att föreslå riksdagen att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om närmare utredning härutinnan ävensom huruvida jämväl i andra än nu berörda fall motsvarande felaktigheter uppkommit.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må i anledning av motionerna I: 178 och II: 292 i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville föranstalta om närmare utredning rörande de av utskottet här ovan behandlade ersättningsfrågorna samt för riksdagen framlägga förslag i dessa frågor.

18:o) **Avlöningsförmåner å lanträntmästartjänsten i Norrbottens län.** Under finansdepartementet, § 37, hava revisorerna framställt vissa erinringar beträffande de till lanträntmästaren i Norrbottens län A. J. Th. Enequist utgående avlöningsförmåner (Del I sid. 138 och 139).

Revisorerna hava erinrat därom, att nämnde lanträntmästare åtnjuter avlöning enligt 1883 års lönestat med lön 2,500 kronor, tjänstgöringspenningar 1,300 kronor samt ålderstillägg 500 kronor. Härjämte utgår nu tillfällig löneförbättring med 800 kronor för år samt dyrtidstillägg enligt för oreglerade verk gällande grunder. Dessutom uppbär Enequist vissa provisionsandelar, som under budgetåret 1934/1935 uppgingo till 9,575 kronor 71 öre. Sammanlagt torde Enequists löneförmåner hava uppgått till omkring 16,000 kronor under budgetåret 1934/1935. Revisorerna hava vidare framhållit, att Enequist, som är född år 1863, visserligen överskridit den ålder, som för befattningshavare inom den civila statsförvaltningen utgör pensionsålder men har på grund av särskilda bestämmelser icke ansetts skyldig att avgå vid viss ålder.

Revisorerna hava gjort följande allmänna uttalande:

Utan att närmare ingå på spörsmålet huruvida Enequist må anses vara skyldig att avgå från sin tjänst mot åtnjutande av pension, hava revisorerna velat fästa uppmärksamheten på att Enequist kommit att intaga en löneställning, som icke kan anses vara påkallad och ursprungligen icke heller varit avsedd. Det torde även vara uppenbart, att, därest Kungl. Maj:t och riksdagen uppmärksammat nu anförda omständigheter, varken tillfällig löneförbättring eller dyrtidstillägg skulle hava beviljats Enequist.

Det synes revisorerna, särskilt med hänsyn till Enequists höga levnadsålder, kunna ifrågasättas, huruvida icke Enequist nu bör överflyttas å indragningsstat. I samband härmed torde en reglering av Enequists löneförmåner böra ske på så sätt, att tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg icke vidare utgå.

Yttranden hava avgivits av statskontoret, riksräkenskapsverket och länsstyrelsen i Norrbottens län (Del II sid. 169, 180 och 181), vilka i huvudsak ansluta sig till vad revisorerna i detta ärende anfört.

Utskottet.

Utskottet finner i likhet med revisorerna, att de avlöningsförmåner, som ifrågavarande befattningshavare åtnjuter, icke kunna anses vara påkallade och ej heller från början avsedda för tjänsten. Med hänsyn härtill finner utskottet, som icke ansett sig böra taga ställning till frågan om Enequists uppförande på indragningsstat, böra föreslå, att varken tillfällig löneförbättring eller dyrtidstillägg skäligen bör beviljas honom, så länge han kvarstår i tjänst. Uppmärksammas må jämväl, att i samband med Kungl. Maj:ts förslag rörande tillfällig löneförbättring för nästkommande budgetår motionsvis yrkats på att löneförbättring ej längre skall utgå till Enequist.

Utskottet får i detta sammanhang hemställa,

att riksdagen må besluta, att från och med budgetåret 1936/1937 varken tillfällig löneförbättring eller dyrtidstillägg skall utgå till lanträntrmästaren i Norrbottens län A. J. Th. Enequist, så länge denne kvarstår i tjänst.

19:o) **Anslag till kommittéer och sakkunniga.** Under finansdepartementet, § 38, hava revisorerna meddelat, att de uppmärksammat, hurusom av riksdagen för budgetåret 1934/1935 beviljade reservationsanslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga i flera fall blivit utökade genom överförande av medelsbelopp från andra anslag å riksstaten (Del I sid. 139—141).

Sålunda har, framhålla revisorerna, riksdagen på därom av Kungl. Maj:t gjorda framställningar medgivit, att förslagsanslaget till oförutsedda utgifter finge tagas i anspråk för bestridande av kommittékostnader. Vidare har förekommit, att vissa huvudtitlars kommittéanslag blivit förstärkta genom anlåtande av vederbörande huvudtitels anslag till extra utgifter. Fall hava också inträffat, då innevarande års kommittéanslag fått bära utredningskostnader, som avse budgetåret 1934/1935.

Efter att hava belyst nu angivna förhållanden med vissa sifferuppgifter hava revisorerna ifrågasatt, om ej nu omhandlade anslag i riksstaten borde i den mån så kunde upptagas till belopp, som motsvarade kostnaderna för därmed avsedda ändamål.

Yttranden hava avgivits av statskontoret och riksräkenskapsverket (Del II sid. 181—184), vilka myndigheter delat revisorernas uppfattning i den föreliggande frågan.

I betraktande av det av revisorerna här behandlade spörsmålets stora vikt och betydelse ur såväl principiell som praktisk synpunkt har utskottet, som i likhet med revisorerna är av den uppfattningen att kommittéanslagen böra beräknas med hänsyn till de utgifter, som komma att belasta dem åtmsinstone i den mån en dylik beräkning i förväg låte sig göra, ansett sig böra föreslå, att Kungl. Maj:t måtte upptaga detta spörsmål till närmare prövning och framlägga eventuellt förslag i saken. För budgetåret 1936/1937 lärer i varje fall någon ändring av anslagsberäkning ej böra genomföras. Utskottet hemställer,

att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville upptaga till behandling frågan om beräkningen av huvudtitlarnas anslag till kommittéer och utredningar.

20:o) **Dövstumskolan i Örebro.** Under ecklesiastikdepartementet, § 48, hava revisorerna till behandling upptagit frågan om dövstumundervisningsväsendets omorganisation (Del I sid. 157—160).

Revisorerna hava inledningsvis meddelat, att de vid besök vid femte dövstumskoldistriktets dövstumskola i Örebro funnit skolbyggnaderna vara i behov av grundlig reparation och även i övrigt icke fullt tillfredsställande. Med hänsyn till att dövstumundervisningen eventuellt skulle komma att förstatligas, hade vederbörande landsting ansett sig icke böra nedlägga några större kostnader på fastigheternas underhåll vid skolan. Revisorernas besök vid skolan och de därvid framkomna förhållandena hava givit revisorerna anledning att något närmare beröra spörsmålet om dövstumundervisningsväsendets omorganisation.

Efter att hava redogjort för denna frågas tidigare behandling hava revisorerna gjort följande allmänna uttalande:

Riksdagens revisorer hava sedan åtskilliga år tillbaka vid besök å dövstumskolorna kunnat konstatera, att de av dem disponerade byggnaderna i allmänhet icke äro fullt tillfredsställande. 1933 års statsrevisorer gjorde även ett uttalande i denna fråga. Ehuru å ena sidan det otvivelaktigt förhåller sig så, att landstingen för dessa anstalter visat stort intresse och gjort betydande ekonomiska uppoffringar, är det å andra sidan helt naturligt, att den sedan årtionden svävande frågan om dövstumundervisningens övertagande av staten varit ägnad att hämma landstingens intresse för saken. I icke obetydlig grad torde detta förhållande hava haft till följd, att särskilt dövstumskolbyggnaderna i många fall befinna sig i mindre gott skick. Även i andra avseenden har den rådande ovissheten i fråga om dövstumundervisningens förstatligande varit till olägenhet för denna undervisning, i det såväl ekonomiskt som organisatoriskt och pedagogiskt mera genomgripande reformer icke ansetts kunnat genomföras, så länge det vore ovisst om ifrågavarande undervisning skulle förbliva en kommunal angelägenhet eller övertagas av staten.

Med hänsyn till nu anförda omständigheter hava revisorerna — utan att taga ställning till sistnämnda spörsmål — velat framhålla angelägenheten av att frågan snarast möjligt bringas till slutlig lösning.

Utskottet.

Utskottet delar revisorernas mening, att det ovissa läge, vari frågan om dövstumundervisningens framtida ordnande sedan flera år befunnit sig, varit i skilda avseenden till stor olägenhet för denna undervisning. Det av revisorerna ovan anmärkta fallet giver ett ytterligare belägg härför.

Utskottet vill emellertid erinra därom, att under punkten 175 i åttonde huvudtiteln av innevarande års statsverksproposition föredragande departementschefen berört spörsmålet om ett förstatligande av dövstumundervisningsväsendet och därvid framhållit, att ett ställningstagande till frågan icke längre bör undanskjutas. Då den år 1932 framlagda utredningen i detta ärende numera grundar sig på ett något föråldrat primärmaterial, har departementschefen föranställt om överarbetning av nämnda förslag. Ärendet skulle, enligt vad departementschefen framhållit, kunna bringas i sådant skick, att förslag i ämnet kunde föreläggas 1937 års riksdag.

Då alltså frågan om dövstumundervisningsväsendets ordnande inom en nära framtid torde komma att bliva föremål för riksdagens prövning, har utskottet allenast velat vad i ärendet förekommit för riksdagen

omförmåla.

21:o) Inköp av fastigheter för prästerskapets änke- och pupillkassa.

Under elfte huvudtiteln, pensionsväsendet, § 59, hava revisorerna framställt anmärkning mot ett av prästerskapets änke- och pupillkassa gjort fastighetsinköp (Del I sid. 182—186).

Revisorerna hava erinrat därom, att gällande reglemente för prästerskapets änke- och pupillkassa innehåller i § 41 bestämmelser om skyldighet för kassans direktion att göra kassans medel räntebärande samt angiver i vad slag av värdehandlingar medlen skola redovisas. Enligt dessa bestämmelser äger kassan icke förvärva annan fastighet än sådan, som prövas oundgänglig för beredande av förvaltningslokal för kassan.

Revisorerna hava emellertid nu uppmärksammat, att enligt ett den 29 december 1933 dagtecknat köpekontrakt hade mellan direktören A. Lönnell, säljare, och prästerskapets änke- och pupillkassa, köpare, träffats överenskomelse av innehåll, att säljaren skulle till köparen överlåta samtliga andelar (900 st.) i Bostadsföreningen Vasastaden u. p. a. för ett pris av 650,000 kronor. Ifrågavarande bostadsförening vore ägare av och hade lagfart å fastigheterna nr 26 och 27 i kvarteret Fanan i Stockholm.

Revisorerna hava härtill knutit följande allmänna uttalande:

Till förbättrad pensionering för änkor och barn efter delägare i prästerskapets änke- och pupillkassa har det allmänna medverkat med förmåner av skilda slag i en omfattning, som icke förekommer vid andra änke- och pupillkassor. På grund härav hava revisorerna vid flera tillfällen ansett sig böra ingå på en närmare granskning av änke- och pupillkassans förvaltning. Revisorerna hava därvid haft anledning framställa anmärkningar mot vissa förvaltningsåtgärder.

Av den nu lämnade redogörelsen framgår, att enligt gällande reglemente för prästerskapets änke- och pupillkassa kassan äger förvärva fastighet al-

lenast i den mån dylikt förvärv prövas oundgängligt för beredande av förvaltningslokal för kassan. Det framgår vidare, att av fullmäktige gjord framställning om ändring av reglementet i sådan riktning, att även annan fastighet skulle få inköpas, icke vunnit Kungl. Maj:ts stadfästelse. Revisorerna kunna under sådana förhållanden icke undgå att finna det anmärkningsvärt, att kassan utan hänsyn till gällande föreskrifter ansett sig böra inköpa ifrågavarande fastigheter, vilket innebär att i det närmaste en fjärdedel av kassans kapital, som den 30 april 1935 utgjorde 21,911,084 kronor 41 öre, placerats i fastigheter. Även om den omständigheten, att kassarevisorernas ovanberörda uttalande biträtts av den av Kungl. Maj:t utsedde revisorn, kan anföras som stöd för åtgärdens riktighet, kunna riksdagens revisorer, i betraktande av de betydande förmåner, som med riksdagens medverkan utgå till prästerskapets änke- och pupillkassa, och då gällande reglements föreskrifter icke synas hava blivit behörigen iakttagna, icke underlåta att fästa riksdagens uppmärksamhet på nu angivna förhållanden.

Förklaring har avgivits av direktionen för prästerskapets änke- och pupillkassa (Del II sid. 228—230).

Det av revisorerna under denna paragraf påtalade fallet giver uppenbarligen vid handen, att prästerskapets änke- och pupillkassa vid inköpet av ifrågavarande fastigheter icke följt de i reglementet för kassan gällande bestämmelserna, vilket förhållande utskottet måste betrakta som anmärkningsvärt. Vad direktionen för kassan i sin i ärendet avgivna förklaring till försvar för sitt handlingssätt anført, kan utskottet icke finna tillfredsställande. Att vidare, såsom framhållits, den anmärkta åtgärden godkänts av den av Kungl. Maj:t utsedde revisorn, innebär enligt utskottets mening ett efterättande av det honom anförtrödda uppdraget.

Utskottet.

Vad i detta ärende förekommit, har utskottet ansett vara av den beskaffenhet, att utskottet icke kunnat underlåta att detsamma för riksdagen

omförmåla.

22:o) Traktamentsersättningar till militärassistenter vid statens järnvägar. Under statens affärsverksamhet, § 64, hava revisorerna till behandling upptagit frågan om traktamentsersättningar till militärassistenter vid statens järnvägar (Del I sid. 192—195).

Jämlikt instruktionen den 22 juni 1928 för järnvägsstyrelsen med underlydande linjebefäl skall vid styrelsen finnas en militärbyrå. Den vid byrån tjänstgörande personalen med militär utbildning består av en byråchef, kommenderad från generalstaben, en förste och en andre militärassistent samt militärassistenten i järnvägsstyrelsen och vid de enskilda järnvägarna, samtliga de sistnämnda kommenderade från något av arméns truppförband. Därjämte tjänstgöra under större delen av året å militärbyrån fem distriktsassistenter, även dessa kommenderade från något av arméns truppförband.

Till byråchefen för militärbyrån utgår utöver hans militära lön jämlikt kungl. brev den 16 augusti 1918 ett lönetillskott av *trafikmedel*, utgörande skillnaden mellan hans militära lön och begynnelselönen för byråchef i sty-

relsen samt resekostnads- och traktamentsersättning för av honom i tjänsten företagna resor enligt vanliga bestämmelser.

Till övriga ovannämnda befattningshavare utgår, förutom lön å militärstat, därest de tillhöra truppförband, som ej äro förlagda i Stockholm, under den tid de tjänstgöra i nämnda stad, tjänstgöringstraktamente med belopp, som jämlikt 8 kap. 1 § av tilläggsbestämmelserna till de militära avlöningsreglementena (kungl. kungörelsen den 22 juni 1928, nr 260) tillkommer officerer under tjänstgöring utom förlägningsorten från och med sextonde dygnet till och med tolfte månadens utgång. För i tjänsten företagna resor utgår resekostnads- och traktamentsersättning enligt allmänt resereglemente med motsvarande avdrag å tjänstgöringstraktamentet för nämnda tider. Dyligt tjänstgöringstraktamente utgår emellertid icke för under kommanderingstiden fullgjord föreskriven trupptjänstgöring eller vid semester.

Att tjänstgöringstraktamenten vid dessa kommanderingar skola utgå synes grunda sig på två kungl. brev av den 30 juni 1905 och den 4 maj 1906, och bestridas kostnaderna för traktamentsersättningarna till förste och andre militärassistenten från till generalstabens förfogande ställt anslag, medan motsvarande ersättningar till de övriga assistenterna utgå av trafikmedel.

I en den 13 mars 1923 dagtecknad, till chefen för generalstabens ställd skrivelse, anmodades denne att verkställa utredning rörande militärassistenternas traktamentsersättningar.

I en den 16 maj 1923 dagtecknad skrivelse inkom generalstabschefen med utredning och förslag till en reglering av förevarande förhållanden, vilket förslag i huvudsak innebar, att systemet med tjänstgöringstraktamenten skulle borttagas, och att vid beräkandet av officerarnas löner Stockholm under deras tjänstgöring vid järnvägsstyrelsen skulle betraktas som ordinarie stationsort i stället för förlägningsorten för det militära förband, officeren tillhörde, samt att de förutom ersättning för sina flyttningskostnader och löneförmåner skulle äga uppbära vissa till beloppen fixerade arvoden, varierande från 1,200 kronor till 600 kronor.

Genom beslut av Kungl. Maj:t den 25 april 1930 förordnades, att generalstabschefens ovan angivna hemställan, såsom icke föranledande någon åtgärd, skulle läggas till handlingarna.

Enligt vad revisorerna inhämtat utgjorde storleken av de under kalenderåret 1934 från generalstabens stat till förste och andre militärassistenten utbetalade tjänstgöringstraktamentena 2,452 kronor och 2,534 kronor, respektive, medan ersättningar för i tjänsten företagna resor hava utbetalats av trafikmedel. I tjänstgöringstraktamenten till övriga militärassistenter hade för samma tidsperiod utbetalts av trafikmedel sammanlagt 11,652 kronor 40 öre.

Revisorerna hava gjort följande allmänna uttalande:

Utan att ingå på frågan, huruvida all den vid styrelsen och distrikten anställda militära personalen bör bibehållas, vilja revisorerna framhålla angelägenheten av att löneförhållandena för ifrågavarande kategori av befattningshavare få en mera tillfredsställande reglering.

Enligt revisorernas mening torde generalstabschefens år 1923 avgivna för-

slag böra tagas under förnyad omprövning. Som tidigare anförts innebar detta förslag, att systemet med tjänstgöringstraktamenten skulle upphöra och att i stället de som militärassistenter kommenderande officerarnas avlöning skulle beräknas med Stockholm som stationsort, varjämte dessa befattningshavare, förutom eventuell ersättning för flyttningkostnad, skulle komma i åtnjutande av tilläggsarvoden, av generalstabschefen beräknade till följande belopp, nämligen till förste militärassistenten 1,200 kronor, till andre militärassistenten 1,020 kronor och till envar av de övriga 600 kronor. Revisorerna hålla före, att kostnaderna för dessa arvoden — i likhet med vad som för närvarande sker beträffande lönefyllnaden till byråchefen å militärbyrån — lämpligen böra kunna bestridas av trafikmedel samt att i likhet med vad för närvarande är fallet jämväl resekostnads- och traktamentsersättningarna böra utgå i enhanda ordning.

Då för tjänstgöringstraktamenten av trafikmedel för närvarande utbetalas cirka 11,650 kronor, men nämnda kostnad vid förslaget genomförande skulle komma att bortfalla, torde järnvägens utgifter för militärassistenterna med utgångspunkt från generalstabschefens ovanberörda förslag komma att minska med (11,650—5,820 =) närmare 6,000 kronor. Någon ökning av utgifterna under fjärde huvudtiteln lär icke följa härav, och den av revisorerna ovan skisserade förändringen i militärassistenternas löneförhållanden torde fördenskull medföra besparing.

Yttranden hava avgivits av järnvägsstyrelsen och kommunikationsverkens lönenämnd (Del II sid. 236—239), vilka anslutit sig till revisorernas uppfattning i här berörda fråga.

Utskottet delar den av revisorerna uttalade uppfattningen, vilken jämväl vunnit stöd i järnvägsstyrelsens och kommunikationsverkens lönenämnds yttranden, att löneförhållandena för här ifrågakarande militärassistenter icke äro ordnade på ett tillfredsställande sätt. Såsom i ärendet framhållits har en reglering av militärassistenternas ersättning tidigare varit föremål för särskild utredning och förslag i ämnet har framlagts, vilket dock icke förantlett till någon åtgärd. Då det är önskvärt, att löneförmånerna för här ifrågakarande befattningshavare bliva på ett lämpligare och mera rättvist sätt avvägda än vad som för närvarande torde vara fallet och samtidigt överensstämmelse bör vinnas med vad som i lönehänseende allmänt tillämpas inom andra områden av statsförvaltningen, anser utskottet, att den föreliggande frågan bör göras till föremål för förnyat övervägande. Någon ändring i bestämmelserna redan för budgetåret 1936/1937 torde icke böra ifrågakomma.

Utskottet.

Utskottet får hemställa,

att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville taga under förnyat övervägande frågan om reglering av militärassistenternas vid statens järnvägar löneförhållanden.

23:o) **Övriga anmärkningar.** Vad i övrigt blivit av revisorerna anmält och erinrat, har utskottet funnit dels hava medfört åsyftad eller i utsikt ställd

rättelse, dels vara av vederbörandes utlåtande nöjaktigt förklarat, dels ej vara av den vikt, att, oaktat förklaringen ej varit fullt tillfredsställande, någon riksdagens åtgärd bort av förhållandena föranledas, dels slutligen icke hava varit av beskaffenhet att från utskottets sida påkalla något yttrande; vilket utskottet skolat för riksdagen

anmäla.

Stockholm den 2 juni 1936.

På statsutskottets vägnar:

ANDERS ANDERSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Johansson* i Fredrikslund, *Nilsson* i Malmö, *Bergqvist*, *Nilsson* i Gränebo, *Oscar Olsson*, *Asplund*, *Borell*, *Walles*, *Nylander*, *von Heland* och *Bäckström*, samt

från andra kammaren: herrar *Anderson* i Råstock, *Jansson*, *Strindlund*, *Törnkvist* i Karlskrona, *Holmgren*, *Andersson* i Höör, *Jonsson* i Eskilstuna, *Ward*, *Olofsson* i Diger-näs, *Aronson*, *Olsson* i Staxäng och *Svedberg*.

Reservation

vid *punkt 10:o*) (för djurgårdskommissionens räkning utförda arbeten samt nämnda kommissions verksamhet) av herr *Borell*, som ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

»Såsom framgår av den förklaring, som i förevarande ärende avgivits av djurgårdskommissionens förutvarande verkställande ledamot, har inom kommissionen i vissa fall uppmärksamrats, att riktigheten av stadens debiteringar för arbeten som utförts för kommissionens räkning kunde ifrågasättas utan att detta i allmänhet föranlett något ingripande från kommissionens sida. Anledningen därtill uppgives huvudsakligen vara att staden enligt de träffade avtalen haft oinskränkt monopol att utföra nämnda arbeten samt att staden under åberopande av avtalens ordalydelse vägrat att för granskning tillhandahålla hithörande räkenskaper. Att detta förekommit har från sta-

dens sida icke bestritts. Då uppenbart är att effektiv kontroll från kronans sida över arbetena och sättet för deras debitering härigenom i hög grad försvårats måste utskottet beteckna vad sålunda förekommit såsom anmärkningsvärt.

Den utredning, som av 1935 års riksdag begärts i avseende å vissa mellanhavanden mellan djurgårdskommissionen och staden och som nu föreligger i statsrevisorernas berättelse, synes utskottet giva vid handen att åtskilliga missförhållanden numera kunnat konstateras vid nu ifrågavarande arbeten och att kronan av staden debiterats och även i viss utsträckning lämnat ersättning för arbeten, som icke bort av kronan betalas. I vissa fall hava dessa anmärkningar av staden lämnats utan erinran. Utskottet kan icke underlåta, att här särskilt påtala det av revisorerna anmärkta förhållandet, att staden, sedan i visst fall verkställd för hög debitering påvisats från stadens egna myndigheters sida, ansett sig kunna i stället för att återbära den oriktigt uppburna ersättningen, tillgodoföra sig densamma såsom ränta å i annat sammanhang debiterat belopp, oaktat någon laga skyldighet för kronan att utgiva sådan ränta synbarligen icke förelegat.

Med hänsyn till vad i ärendet förekommit synes det utskottet kunna råda tveksamhet om, huruvida och i vilken utsträckning vissa av de framställda anmärkningarna skulle kunna föranleda till återbetalningsskyldighet från Stockholms stads sida. Då utskottet emellertid icke anser sig böra föreslå inledande av en återvinningsprocess mot staden, beror detta huvudsakligen därpå att de träffade avtalen i vissa delar synas kunna giva rum för delade meningar och att de av staden utförda arbeten, i fråga om vilka anmärkningar numera framställts, redan tidigare blivit av kronans verkställande myndighet likviderade. Till detta utskottets ställningstagande bidrager ock att det kan förväntas att genom den avfattning, som givits åt senare avtal, tvistigheter av ifrågavarande art för framtiden skola kunna undvikas.

Vad slutligen angår det av revisorerna berörda spörsmålet om djurgårdskommissionens sammansättning och vidgad möjlighet för riksdagen att utöva inflytande på kommissionens verksamhet finner utskottet skäl icke nu föreligga för riksdagen att i sådant hänseende göra något uttalande.

Med hänsyn till ärendets vikt har utskottet velat vad sålunda förekommit för riksdagen

omförmäla.»